

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

On yedinci İnikat

19.XII.1958 Cuma

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	218	2. — Sivas Mebusu Halim Ateşalp'ın,	
2. — Havale edilen evrak	218	hububat ziraatiyle iştilgal eden çiftçilere	
3. — Yoklama	219	bir kâr haddi tâyini husunda ne düşünül-	
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umu-		düğüne dair sualine Ticaret Vekili Hay-	
miyeye mâruzatı	219	rettin Erkmen'in şifahi cevabı (6/165)	220:222
1. — Vazife ile yurt dışına giden Ha-		3. — Mardin Mebusu Mehmet Kâmil	
riciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun av-		Boran'ın, ceza evlerinde mahkûmların iç-	
detine kadar kendisine, Dahiliye Vekili		timai mevkilerine, fikrî seviyelerine, mâ-	
Namık Gedik'in vekillik edeceğine dair		nevi ve ruhi temayüllerine göre ayrı mua-	
Riyaseti Cumhur tezkeresi (3/323)	219	melelere tâbi tutulabilmeleri için ne gibi	
2. — Vazife ile yurt dışına giden Millî		tedbirler düşünüldüğüne dair Adliye Ve-	
Müdafaa Vekili Etem Menderes'in avde-		kilinden şifahi suali (6/174)	222
tine kadar kendisine, Maliye Vekili Hasan		4. — Sivas Mebusu Halim Ateşalp'ın,	
Polatkan'ın vekillik edeceğine dair Riya-		Sivas ve diğer Şark vilâyetlerine çay te-	
seti Cumhur tezkeresi (3/324)	219:220	mini için ne düşünüldüğüne dair sualine	
3. — Sayın mebuslardan bâzılarına		Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüs-	
izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük		man'ın şifahi cevabı (6/178)	222:227
Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/321)	220	5. — Urfa Mebusu Esa' Mahmut Ka-	
5. — Sualler ve cevaplar	220	rakurt'un, İstanbul'daki Amerikan Koleji	
A — Şifahi sualler ve cevapları	220	binasında bir Amerikan Üniversitesinin	
1. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arı-		açılmasına müsaade edildiğinin doğru olup	
kan'ın, Mardin emniyet ve jandarma men-		olmadığına dair Maarif Vekilinden şifahi	
suplarından bâzıları hakkında ilgili ma-		suali (6/183)	227
kamlara intikal etmiş şikâyet mevcud olup		6. — Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'	
olmadığına dair Dahiliye Vekilinden şifa-		nun, Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin	
hi suali (6/150)	220		

	Sayfa
faaliyetine dair sualine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen'in şifahi cevabı (6/184)	227:234
7. — Ordu Mebusu Eşref Ayhan'ın, Ordu vilâyetine tahsis edilen kamyon hak-	

	Sayfa
kindaki sualine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen'in şifahi cevabı (6/186)	234:237
6. — Müzakere edilen maddeler	237
1. — Tebligat kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/105)	237:241

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Eskişehir Mebusu Abidin Potuoğlu'nun, seçilmiş bulunduğu Arzuhal Encümeni âzalığın-
dan istifa ettiğine dair tavriri okundu.

İslahiye Belediye Reisi iken dövme suçundan dolayı hakkında verilmiş olan cezanın affı talebinde bulunan Mustafa Yırtar'a ait dosyanın, ceza infaz edilmiş ve kendisi de talebinden sarfınazar etmiş olduğundan iade edildiğine dair Adliye Encümeni Riyaseti tezkeresi okundu.

Tebligat kanun lâyihasının maddelerinin müzakeresine devam edildi.

19 . XII . 1958 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili Kâtip
Kayseri Mebusu Samsun Mebusu
İbrahim Kirazoğlu Abdullah Keleşoğlu
Kâtip
Kayseri Mebusu
Hakkı Kurmel

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Teklifler

1. — Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, Gümrük Kanununun 17 nci maddesinin 7 numaralı bendine 5651 sayılı Kanunla eklenen ve 6088 sayılı Kanunla değiştirilen «C» fıkrasının tadili hakkında kanun teklifi (2/268) (Basın - Yayın ve Turizm, Gümrük ve İnhisarlar, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

2. — İstanbul Mebusu Tahsin Yazıcı'nın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa muvakkat bir madde eklenmesine dair kanun teklifi (2/269) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

3. — İzmir Mebusu Danyal Akbel'in, mülhak bütçeli idareler nakit ve ayniyatının muhafazasından mesul olanlara kasa tazminatı verilmesine dair kanun teklifi (2/270) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

Mazbata

4. — Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Arzuhal Encümenininin 16 . IV . 1958 tarihli hıftalık karar cetvelindeki 450 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair tavriri ve Arzuhal Encümeni mazbatası (4/44) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,07

REİS — Reisvekili İbrahim Kirazoğlu

KÂTIPLER : Hakkı Kurlmel (Kayseri), Abdullah Keleşoğlu (Samsun)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.
(İstanbul mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Ekseriyet var, Celseyi açıyorum, efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Reis Bey, gündem dışı söz istiyorum.

REİS — Sebebini açıklar mısınız efendim?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Söyledim efendim, gündem dışı.

REİS — Efendim, sebebini açıklayın da biz de ona göre takdir hakkımızı kullanalım.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Dahilî Nizamnamenin tatbikiyle alakalı bir madde hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlarım, Dahilî Nizamnamenin tatbikatına mütaallik hükümleri Riyaset Divanına hatırlatmak bizler için üzücüdür. Bir ay evvel yine, maalesef, aynı mevzu üzerinde söz alarak, Meclis tahkikatına ait tekliflerin gündeme alınmasının Nizamname icabı olduğunu Sayın Riyasete hatırlattım.

Geçen hafta C. H. P. Meclis Grubu adına Reisvekillerimizden Sayın Nüvit Yetkin aynı noktaya temas etti. Bu defa tekrar bu mevzuda söz alışım bir ayden beri Riyaset Divanının bu geçit meseleleri müzakere etmek için toplam toplanmadığını öğrenmek içindir. Eğer gelecek hafta bu mevzular gündeme alınmayacak ise, bize o zaman Riyaset Makamında bulunacak Reisvekili arkadaşlarımız, «Bu tarzda Nizamnamenin mükerreren ihlâl edildiği söylendiğinden gündem Nizamnameye göre tertibedilinceye kadar Riyaset Mevkiinde bulunmayacağız» desinler ve vaziyet inkân altına alınsın. Bunun müeyyidesi budur. Rica ediyorum arkadaşlardan, uzun müddet Nizamnamenin ihlâline sebebiyet vermeyesinler.

REİS — Arkadaşımızın son ifadelerini ve müeyyidesini anlıyamadığımız gibi, Nizamname de yerini bulmalarına imkân göremedik. Bahis mevzuu ettiği mesele Riyaset Makamına arz edilmiş ve mevzuun üzerinde durulmakta olduğu Riyaset Divanına malûmaten bildirilmiştir. İcabı Riyasetçe yerine getirilecektir.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEME MÂRUZATI

1. — Vazife ile yurt dışına giden Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun avdetine kadar kendisine, Dahiliye Vekili Namık Gedik'in vekillik edeceğine dair Riyaseti Cumhuriyet tezkeresi (3/323)

REİS — Riyaseti Cumhuriyet tezkeresini okuyorum, efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine
Vazife ile yurt dışına giden Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun avdetine kadar kendisine, Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik'in vekillik

etmesinin, Başvekilin teklifi üzerine, muvafık görülmüş olduğunu saygı ile arz ederim.

Reisicumhur

Celâl Bayar

REİS — İttılınıza arz edilmiştir.

2. — Vazife ile yurt dışına giden Millî Müdafaa Vekili Etem Menderes'in avdetine kadar kendisine, Maliye Vekili Hasan Polatkan'ın vekillik edeceğine dair Riyaseti Cumhuriyet tezkeresi (3/324)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Vazife ile yurt dışına giden Millî Müdafaa Vekili Etem Menderes'in avdetine kadar kendisine, Maliye Vekili Hasan Polatkan'ın vekillik etmesinin, Başvekilin teklifi üzerine, muvafık görülmüş olduğunu saygı ile arz ederim.

Reisicumhur
Celâl Bayar

REİS — İttilamıza arz edilmiştir.

3. — *Sayın mebuslardan bâzularına izin verilmesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/321)*

Umumi Heyete

Aşağıda adları yazılı sayın mebusların hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri, Riyaset Divanının 16 . XII . 1958 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisi
Refik Koraltan

5. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — ŞİFAHİ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — *Mardin Mebusu Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin emniyet ve jandarma mensuplarından bâzuları hakkında ilgili makamlara intikal etmiş şikâyet mevcud olup olmadığına dair Dahiliye Vekilinden şifahi suali (6/150)*

REİS — Sual sahibi?.. Burada. Dahiliye Vekili rahatsız olduğu için suali talik ediyoruz efendim.

2. — *Sivas Mebusu Halim Ateşalp'ın, hububat ziraatıyla iştilal eden çiftçilere bir kâr haddi tâyini hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen'in, şifahi cevabı (6/165)*

REİS — Sual sahibi Halim Ateşalp?.. Burada.

(Heyeti Vekileye hitaben) Kim cevap verecek efendim?..

HAYRETTİN ERKMEN (TİCARET VEKİLİ) — Bendeniz.

REİS — Suali okuyoruz.

Antalya Mebusu Ahmet Tokuş, 2 ay, hasta olduğu için, 26 . XI . 1958 tarihinden itibaren

Hatay Mebusu İzzettin Cilli, 15 gün, hasta olduğu için, 29 . XI . 1958 tarihinden itibaren

İstanbul Mebusu Mithat Perin, 1 ay, hasta olduğu için, 3 . XII . 1958 tarihinden itibaren

REİS — Teker teker okuyup reylerinize arz edeceğim.

Antalya Mebusu Ahmet Tokuş, 2 ay, hasta olduğu için, 26 . XI . 1958 tarihinden itibaren

REİS — Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Hatay Mebusu İzzettin Cilli, 15 gün, hasta olduğu için, 29 . XI . 1958 tarihinden itibaren

REİS — Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

İstanbul Mebusu Mithat Perin, 1 ay, hasta olduğu için, 3 . XII . 1958 tarihinden itibaren

REİS — Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

5 . V . 1958

T. B. M. Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıya arz eylediğim sorunun Başvekil tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasının teminine delâletlerinizi arz ve rica ederim.

Sivas Mebusu
Halim Ateşalp

Memleketimizde çok güç şartlar içerisinde istihsal edildiği şüphesiz bulunan; buğday, arpa ve saire gibi hububat fiyatlarının tesbit ve tâyinde; Devlet Üretim Çiftlikleri hububatının üç senelik maliyet fiyatı ortalaması ve Amerika'dan ithal edilen hububatın silolarımıza maliyetleri ve sadece hububat ziraatıyla iştilal eden çiftçilerimizin istihsal ettiği hububatın maliyet unsurlarının bilmukayese ve hergün yükselmekte olan ziraat malzemesi ve eşya fiyatlarının da nazara alınarak emeğinin değerlendirilmesi ve diğer tüccar ve esnaf vatandaşlar misillü yaşayabilmelerini sağlamak için kendilerine bir kâr haddi tâyini hususunda ne düşünülmektedir.

REİS — Ticaret Vekili buyurun.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlar; Sivas Mebusu Sayın Halim Ateşalp tarafından, hububat müstahsiline kâr haddi tâyini düşünülüp düşünülmediği hakkında, Başvekâlete tevcih olunan suali Başvekil adına cevaplıyorum.

Muhterem Heyetinizin malûmları olduğu veçhile, hububat fiyatları 3491 sayılı Kanun gereğince, her yıl İera Vekilleri Heyeti tarafından 15 Haziran tarihinde tesbit ve ilân olunmaktadır. Bu tesbit ameliyesinde ötedenberi riayet ettiğimiz esaslar, memleketimizin en geniş müstahsil kitlesini teşkil eden hububat zür-rarını himaye ve istihsale teşvik fiyat istikrarı hususlarıdır.

Yine malûmları olduğu veçhile, kâr haddi, mamûl maddelerle ithal malları için tatbik olunan bir müessesedir. Kâr haddi tesbit ve tatbikinin gayesi arz ve talep müvazenesizlikleri halinde, fiyatların anormal yükselmesini önlemek ve bu yolda müstehlikli himaye etmektir. Hal böyle olunca; kâr haddi mefhumunun hububat ve alelûmum zirai mahsuller fiyatlarının tesbitinde şayanı kabul olmayacağı meydana çıkar.

Bu sebeptendir ki; hububat müstahsili için kâr haddi tesbiti düşünülmemektedir.

REİS — Halim Ateşalp, buyurun.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Çok muhterem arkadaşlarım; 1958 mahsul yılı, hububat fiyatlarının İera Vekilleri Heyetinece tesbitine başlanılmazdan evvel tevcih ettiğim soruma, Sayın vekilimizin cevabını dinlediniz.

İştigal ve istihsali yalnız hububat olan çiftçi vatandaşın, istihsal araçları ve diğer ihtiyaç maddelerine geçen içtima yılından bu yana koordinasyon kararlarıyla yapılan zam karşısında hububat fiyatlarının sabit tutulmaması bu sınıf vatandaşı geçim imkânsızlığı içinde bırakmıştır. Hububat istihsaliyle iştigal eden çiftçi vatandaşın makina ile veya hayvanla ziraat yaptığı nazara alınarak hububatın maliyetine müessir olan istihsal masraflarının basit bir muhasebesi yapıldığı takdirde, hububat maliyetinin Ofis alım fiyatının üstünde olduğu anlaşılacak durumdadır.

Makinahı ziraatte; yedek parça ve akar yakıt gibi lüzumlu malzeme ve maddelerin çoğunun temini mümkün olmaması ve karaborsadan

ağır fiyatla alınmak zorunda kalınması ve alınan son kararlarla makina, yedek parça ve akar yakıt zam yapılması neticesi olarak hububat maliyet fiyatının daha çok yükseldiği bir hakikattir.

Memleketimizde hayvanla ziraat yapan vatandaşın ekseriyet teşkil ettiğini ve bunun büyük bir kısmının da bir çift öküzü ve 4 nüfuslu ailesi ile çalıştığını göz önüne alarak muhasebesini (kaba muhasebesini) yaptığımız zaman bugünkü hububat fiyatlarının asgari beş misli olması lâzımgeldiği kanaatine varırız.

Çünkü, bir çift öküz 30 dekar arazi ekeceğine ve 30 dekar da gelecek sene için nadas yapacağına göre; ektiği 40 teneke buğdaydan üç senenin vasatı olarak bir 5 verdiği nazara alırsa, 200 teneke mahsul alır. Bunun tenekesini ofislere 5 liradan satar, şu suretle 1 000 lira gayrisâfi para elde eder.

Bunu istihsal edebilmek için yapmak zorunda olduğu ortalama masraf : 40 teneke tohum bedeli 200 lira, 4 nüfuslu bir ailenin de bir senelik asgari yevmiyesinin tutarı 4 320 lira, öküz, alât ve edevatın 5 senelik yıpranma bedelinden bir seneye isabet eden miktar 1 400 lira, Arazi Vergisi ve diğer masraflar 50 lira hesabıyla ceman 5 970 lira istihsal masrafı yapmaktadır. 5 970 lira istihsal masrafı yapan bir çiftçi ailesinin bir senede kaldırdığı mahsulün bedeli olan 1 000 lira bundan tenzil edildiği takdirde bu aile senede 4 970 lira zarar içindedir. Vatandaşın bu zararını karşılaması için buğday fiyatlarının bugünkünden 5 misli fazla olması lâzımgeldiği inkârı kabil olmayan bir hakikattir.

REİS — Bir dakikanız kaldı, Halim Bey.

HALİM ATEŞALP (Devamla) — Çiftçinin eline Hükümetin tesbit ettiği barem üzerinden de para geçmemektedir. Sebebi; ofislerde yapılan mubayaada Toprak Mahsulleri Ofisi Umum Müdürlüğüne kabul edilen analiz usulünün tatbikatı tamamen çiftçinin aleyhine tecelli etmektedir. Misal olarak arz ediyorum; % 5 yabancı madde, % 30 çavdar, % 65 buğday olarak tesbit edilen bir mahsulün bu nispetler üzerinden fiyatı verilmesi icabederken tamamı çavdar kabul edilerek 35 kuruş yerine 28 kuruş verilmekle çiftçi izrar edilmektedir.

REİS — Halim Bey vaktiniz dolmuştur, cümlelerinizi tamamlayınız.

HALİM ATEŞALP (Devamla) — İşte bu suretle kâr etmek imkânlarından mahrum olduğu gibi geçimini dahi sağlayamıyan çiftçi vatandaşın ziraati terkederek şehir ve kasabalara göç ettiği bir vâkiadır. Çiftçilikten başkaca ihtisası olmayan bu insanların şehir ve kasabalarda mâruz kaldıkları müşkül durum ve neticeeleri ifadesi ve halledilmesi çok güç olan içtimai bir dâva halini almış ve almaktadır.

İşte tezahür eden bu içtimai dâvanın önlenmesi için hiç olmazsa köylü vatandaşın emeği değerlendirilerek toprağına bağlanması ve geçiminin sağlanması kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir.

REİS — Vaktiniz tamam efendim. Halim Bey.

HALİM ATEŞALP (Devamla) — Binaenaleyh bu alanda...

REİS — Efendim, vaktiniz dolmuştur, zati âlinizi ikaz ettim.

Sual cevaplandırılmıştır.

3. — *Mardin Mebusu Mehmet Kâmil Boran'ın, ceza evlerinde mahkûmların içtimai mevkilerine, fikrî seviyelerine, mânevi ve ruhi temayüllerine göre ayrı muamelelere tâbi tutulabilmeleri için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Adliye Vekilinden şifahi suali (6/174)*

REİS — Kâmil Boran... Burada. Adliye Vekili burada yoklar, gelecek inikatlardan birine talik ediyoruz efendim.

4. — *Sivas Mebusu Halim Ateşalp'ın, Sivas ve diğer Şark vilâyetlerine çay temini için ne düşünüldüğüne dair sualine Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hâdi Hüsman'ın, şifahi cevabı (6/178)*

REİS — Halim Ateşalp, burada. Gümrük ve İnhisarlar Vekili burada. Suali okuyoruz efendim.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorunun Sayın Gümrük ve İnhisarlar Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerini saygılarımla rica ederim.

Sivas Milletvekili
Halim Ateşalp

Sivas ve diğer şark vilâyetlerimizde çay yokluğu ve vesika usulü daha ne kadar müddet devam edecektir?

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Sivas Milletvekili Sayın Halim Ateşalp 13 . V . 1958 tarihinde Büyük Millet Meclisi Reislğine tevdi ettiği şifahi sual takriri ile Sivas ve diğer Şark vilâyetlerimizde çay yokluğu ve vesika usulü daha ne kadar devam edecektir diye sormaktadır.

Yüksek Heyetinizce malûm olduğu üzere memleketimizin çay ihtiyacını, kısmen Rize vilâyeti bölgesinde istihlal ve imal olunan ve kısmen de yabancı memleketlerden ithal edilen çaylarla karşılamaktayız. Bilhassa son senelerde diğer istihlâk maddelerinde olduğu gibi çay istihlâki de büyük bir süratle artmış bulunmakta ve artmaya devam etmektedir.

1 741 000 kilo olan 1950 istihlâki içinde bulunduğumuz 1958 senesinde sene başındaki satış tahmini 6 000 000 kilo olmasına rağmen 7 000 000 kiloya yaklaşmıştır.

1959 satış tahminimizi 7 000 000 kilo üzerinden tesbit etmiş bulunuyoruz. Bu artış seyirini karşılayabilmek için memleket dâhilinde çay ziraatını büyük bir hassasiyetle takip ve teşvik etmekteyiz. Nitekim evvelce yalnız Rize vilâyeti çevresinde yapılmakta olan çay ziraati bugün civar vilâyetlere de intikal ederek karadeniz sahiline Hopa'dan Giresun'a kadar geniş bir sahayı kaplamış bulunmaktadır. Bunun neticesi olarak da yerli istihsalimiz 1950 deki 207 ton dan bu sene 3 500 tona yükselmiştir.

Memleket ihtiyacının bir kısmını bu suretle yerli çaylarımızla karşılamaya gayret ederken diğer taraftan kalkınmamızın başlıca gıda maddelerinden birini teşkil ettiği düşünce ve kanaatiyle lüzumlu dövizi her şeye takdimen temin ve tahsis etmek suretiyle çay ithaline de fâsılasız devam etmekteyiz.

Vilâyetlerin çay ihtiyaçlarının temininde arkadaşımızın her nedense ifade ettiği Şark ve Garp vilâyetleri şeklinde bir tefrikin asla yapılmamakta olduğunu ve çay tevzi ve sevkiyatının idarece mevcut stoklarımıza ve doğrudan doğruya mahallî ihtiyaçları aksettiren inhisarlar teşkilâtının mütat taleplerine göre yapıldığını tasriha dahi lüzum görmem.

Senede takriben, bir milyon kilo gibi büyük bir artış gösteren istihlâk karşısında bunu noksatsız karşılamak hususunda yukarıda arz ettiğimiz gayretlerimizi sarf ederken bâzan vatandaş-

larımızın hakiki ihtiyaçlarından fazla çay mu-bayaasına teşebbüs etmeleri bâzı muntakalarda zaman zaman ve nihayet bütün imkânlarla rağ-men muayyen ve normal satışlara göre ayarlan-mış stoklarımızın talepleri karşıyamaması ha-lini tevlietmiştir. Ve ittila hâsıl edildiği za-man da süratle bertaraf edilmesine çalışılmıştır. Meselâ Ankara'da vasati günlük satış iki üç ton arasında seyretmekte iken bâzan günlük satışla-rın sebepsiz yere on tona kadar yükseldiği, bi-lâhara yavaş yavaş normal hale avdet ettiği vâ-kı olmuştur. Bu vaziyetler nazarı dikkate alma-rak Vekâletimizce valiliklere gön derilen 4 . VII . 1955 tarihli ve 4350 sayılı bir tamim ile tevzia-tın hakiki ihtiyaç sahiplerine intikalini temin edecek en münasip şeklin mahallî şartlar da göz önünde tutulmak şartıyla tâyin ve takdiri ken-dilerinden talebedilmiştir.

Bu tebliğimiz üzerine bâzı vilâyetlerde yukar-da arz ettiğim gibi sadece mevcut ve ihtiyaca ki-fayet edeceği ümidedilen çayın hakiki ihtiyaç sahiplerine intikal ettirilerek lüzumsuz stoklar yapılmasına mâni olunması maksadiyle vilâyet ve belediyelerin tâyin ve tesbit ettikleri esasla-ra göre bâzı tevzi şekilleri tesbit ve tatbik olun-muştur.

Fakat son defa bir taraftan ithalâtımızın ara-lıksız devam etmesi, diğere taraftan yerli çay isti-tihsalimizin artmış bulunması karşısında esasen mahallî idare âmirlerinin takdirine bırakılmış olduğunu arz ettiğim bu usullerin kaldırılarak çay satışlarının hiçbir tahdide tâbi tutulmaması lüzumu 1 . XII . 1958 tarihinde valiliklere teb-liğ olunmuştur. Halen hiçbir muntakada çay sa-tışları tahdide tâbi değildir.

Şifahi sual takririnde tahsisen Sivas ve Şark vilâyetleri ifadesini kullanan arkadaşımı tatmin için bâzı rakamları da arz etmeğliğime müsaade-nizi rica ederim.

Erzurum vilâyetinin 1957 senesi aylık çay kontenjanı 21 000 kilodan 1958 de 26 000 kiloya,

Sivas vilâyetinin 7 000 kilodan 8 500 kiloya,

Kars vilâyetinin 8 975 kilodan 11 000 kiloya,

Malatya vilâyetinin 11 900 kilodan 14 000 ki-loya,

Diyarbakır vilâyetinin 10 000 kilodan 13 000 kiloya,

Bitlis vilâyetinin 3 500 kilodan 6 000 kiloya,

Siird vilâyetinin 2 400 kilodan 3 500 kiloya,

Van vilâyetinin 8 500 kilodan 11 500 kiloya çıkarılmıştır.

Fiilî satışlarına gelenice :

Erzincan vilâyetinin 1957 senesi ilk 8 aylık satışı 25 000 kilo iken, 1958 senesi ilk 8 aylık sa-tışı 40 000 kilo olmuştur.

Erzurum vilâyetinin aynı devre satışları 110 500 kilodan 159 000 kiloya çıkmıştır.

Sivas vilâyetinin 30 bin kilodan 52 bin kiloya,

Kars vilâyetinin 47 000 kilodan 72 000 ki-loya,

Malatya vilâyetinin 43 000 kilodan 81 000 kiloya,

Van vilâyetinin 45 000 kilodan 71 000 kiloya,

Siird vilâyetinin 12 000 kilodan 17 000 kilo-ya yükseldiğini ifade edersem çay ihtiyacının karşılanması hususunda muhterem arkadaşımı-zın tereddütlerinde devam etmeyeceklerine ina-nıyorum. Ve nihayet Sivas Başmüdürlüğü mın-takasında halen çay tedarikinde her hangi bir sıkıntı mevedolmadığını ve vilâyet merkezinde yine bugün 6 bin ton stok mevedolduğunu da arz ederim.

REİS — Halim Ateşalp.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Aziz arka-daşlarım, çok sayın vekilimizin 13 . V . 1958 ta-rihinde verdiğim sualime 6 ay gibi bir zaman geçtikten sonra bugün verdiği cevap, benim su-alimle alâkalı olmadığı halde kendilerinin bütün Türkiye'de çay ihtiyacı üzerinde uzun boylu ma-lûmat vermesi, esas sorduğum sualimin maksadını aşmış ve beni tatmin etmemiştir. (Soldan, «Ooo» sesleri)

Sualimde maksadım şu idi : Ben diyorum ki; (Memleketin İstanbul, Ankara, İzmir vilâyetle-rinde çay satışı serbest yapıldığı halde, Sivas, Tokad ve diğere Şark vilâyetlerinde yaşayan va-tandaşları vesika usulüne tâbi tutmanın ve ora-da yaşayan vatandaşlar üzerinde vekâletin tasarruf hakkını kullanmasının sebepleri nedir?) Bu sebeplere cevap vermiyorlar. Orada yaşayan va-tandaşlarımız kanunun kendilerine verdiği hak-ları kullanmak suretiyle çay alamadığı gibi, muhtarlardan vesika almak gibi formalitelerle bir hayli müşkül durumda kalmaktadırlar. 80 - 90 hanelik bir köy muhtarlığına yarım kilo veya da-ha az olmak üzere verilen bu çaylar yüzünden birçok münakaşalar olmaktadır. Bundan dolayı çayın serbest satışa tâbi olduğu büyük şehirlere

giden vatandaşlar döndüklerinde beraberlerinde vesika usulüne tâbi olan vilâyet ve köylerine bir, iki bavul dolusu çay getirmek suretiyle iki yüz elli kuruşluğu 700 kuruşa, 600 kuruşluğu da 15 liraya kadar satmak suretiyle ihtikâr yapmakta ve iş karaborsaya intikal etmektedir. Bu ihtikârı yaptırtan sayın vekilin aldığı adaletsiz karar ve tatbik edilen usullerdir. (Sağdan alkışlar) Eğer memlekette bir çay buhranı varsa, istihsal kâfi gelmiyorsa, ithalât için döviz imkânlarımız yoksa bu buhranda bütün vatandaşlar, Şark'ı, Garb'ı hep birlikte ıstırap çekmelidir. Yoksa bir tarafta serbest bırakıp, bir tarafta vesikaya tâbi tutmak suretiyle ihtikârı, karaborsayı yaratan vekâletin bu hareketinden vazgeçmesini rica ediyorum. (Sağdan alkışlar)

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim; arkadaşımız bizi karaborsacılıkla itham etti, iltifatlarına teşekkür ederim.

Biraz evvel arz ettim, çay istihlâkimiz seneden seneye bir milyon kilo artmaktadır. Biz, bu artış nispetinde dahili istihsalimizi artırmaktayız ve ekim sahamızı Pazar mıntakasından Giresun'a kadar teşmil etmiş bulunuyoruz. (207) ton olan istihsalı (3 500) tona çıkardık. Bundan başka yine de arz ettim, her şeye rağmen, bütün sıkıntılarımıza rağmen, çaya döviz cetvelerimizin başında yer verdik. Her ay 500 bin doların üstünde döviz ödemekteyiz, maksadımız, vatandaşların mühim bir gıda maddesini teşkil ettiğine inandığımız bu ihtiyaç maddesini zamanında karşılamaktır.

Görüyoruz ki, arkadaşlarım. Çay istihlâkimiz ayda vasati 3-4 yüz ton iken birden bire bazı aylarda her nedense 700 tona çıkmaktadır. Yalnız İstanbul'da bir günde 60 tondan fazla çay satışı yapıldığına şahit olduk. Bu, bize hiçbir zaman normal satış havasını vermedi. Bu şekildeki satışlara müsaade etmemek ve karaborsacıların fazla çay istok edip yüksek fiyatlarla satmalarına mâni olmak üzere mahalli şartlara göre lüzum göreceklere tedbirleri almak hususunda vilâyetlere takdir hakkı verildi. Çayın hakiki ihtiyaç sahiplerine intikalini temin edici tedbirler alınmaz, denildi. Fakat kendileri buna mecbur tutulmadı.

Size bazı misaller vereyim. Çorum'a gittim, Çorum Valisi ile temas ettim, orada çay satışları

vesikaya tâbi idi; kendisine sordum, çay istokunuz var mı? Altı bin kilo çayım var, dedi. Çay satışlarını niçin serbest bırakmıyorsunuz, diye sordum. Bunu serbest bırakamam, bu tevzi sisteminden vatandaşlar memnundur, bir şikâyetimiz yoktur, dedi.

Kayseri mebusu arkadaşlarım da aynı şeyi söylediler. Valilere sadece salâhiyet verilmiştir. Karaborsacılar istok yaparak, bundan dolayı husule gelecek darlıktan geyrimeşru istifade etmesinler, münasip göreceklere şekilde vatandaşlara çay tevziyatını yapsınlar, denildi.

Son zamandan evvel, bir vilâyette tetkikatımız neticesinde, yedi ton çay istok husule geldiğini gördük. Hususi emir verildi. Vesika usulünü bırakın, serbest satıştan size zarar gelmeyecek, kâfi istokunuz var, dedik. Ordu, Samsun ve Trabzon vilâyetlerinde son umumi mahiyetteki emirden evvel zaman zaman vesikaya ihtiyacınız, kalmadı, satışları serbest bırakın, diye emirler verildi.

Arkadaşıma şunu tekrar ifade etmek isterim. Biz, çay tevziyatında Şark - Garp, diye bir tefrik yapmadık. Eğer teker teker hesabını verirsem, görürler ki, Şark'a daha fazla gönderdiğimiz meydana çıkar. Şark'ta hususi bir vaziyet vardır, kışın sevkiyat yapılamaz. Bundan dolayı kışlık ihtiyaçlarını toptan gönderiyoruz. Meselâ, Van vilâyetinde bugün 17 bin kilo çay mevcuttur. Gelecek üç aylık ihtiyaçları şimdiden temin edilmiştir. Bütün iyi niyet ve gayretlerimize rağmen arkadaşımızın bizi karaborsacılıkla itham etmesi yerinde değildir. Müsaade buyururlarsa bu sözlerini geri alsınlar.

REİS — Halim Ateşalp.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Efendim, Sayın Vekilimiz yalnız bir noktada anlayış gösterdiklerinden dolayı teşekkür edeceğim. O da çayın bir gıda maddesi haline gelmiş olduğunu ifade etmeleridir. (Sağdan, bravo sesleri, alkışlar).

Çok doğru, ben de aynı kanaattayım, hakikaten fakir vatandaş ekmeğine katık edecek zeytin bulamamakta, peynir bulamamaktadır. Zeytin yağı yok. (Sağdan, bravo sesleri alkışlar) Hakikaten vatandaşın gıda maddesini teşkil eden çay da, vatandaşların bir kısmına öz bir kısmına övey evlât muamelesi yapılarak tevzi edilmektedir. Bir taraftan ihtikâra sebebiyet

verilmekte, tevzi şekilleri gayrinizami olup âdilâne yapılmamaktadır. (Sağdan, bravo sesleri) (Soldan, «o sözü geri al», «teşekkür et» sesleri). Sözlerimi geri almak... Hâşa! Van'da çay bulamıyan, Sivas'ta çay bulamıyan, Siirt'te çay bulamıyan, vatandaşlar ortada iken (Soldan gürültüler) ve yine vesika usulü devam ederken teşekkür ve sözlerimi geri almaya bir sebep yoktur. Bu hareketleri ne zaman tashih ederlerse, müsavi muamele yaparlarsa elbette o zaman teşekkür etmek vazifemdir.

Bilmem «şu çay fabrikasını yaptık ve şu kadar çay ziraati yaptık» diyorlar. C. H. P. zamanında yapılmış olan Rize Çay fabrikası için ve çay ziraati yapıyorlar diye teşekkür etmeye lüzum var mıdır? (Soldan gürültüler) Buna rağmen yeniden burada çay ziraati yapılmasını temin etsinler o zaman da kendilerine teşekkür etmek vazifemdir. (Soldan gürültüler) Ancak bugün karaborsaya, ihtikâra sebebiyet veren hareketlere devam edilmektedir, devam edecektir. Bunları tashih etmelerini rica ediyorum. (Soldan gürültüler)

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, müsaade ederseniz bendeniz de kendisine ufak bir târizde bulunacağım. Bendeniz suali öğrenince zannediyorum ki kendi dairei intihabiyelerinde Sivas'ta hakikaten çay vesikaya tâbidir. Bugün gerek vilâyetle gerek başmüdürle temas ederek öğrendim ki geçen Ekim ayına gelinceye kadar bir senelik devre içinde orada çay vesikaya tâbi tutulmamıştır. Demek ki Sivas'ta esasen çayda vesika mevzu bahis değildir. Halen de Sivas'ta altı ton çayımız vardır.

Bir noktayı daha niçin anlamamazlıktan geliyorlar, bilmiyorum. Dedim ki bâzı vilâyetlerde 1 . XII . 1958 tarihinden beri imkân ve şartları müsait gördüğümüz için çayı serbest bıraktık. Esasen bu da tabiidir. Evvelece çayın vatan-daşa, hakiki ihtiyaç sahiplerine intikal etmesini temin edecek tedbirler alın, demiştik Bu yoldaki tebliğimizin tenkid edilecek tarafı yoktur. Bilâkis takdir edilecek bir keyfiyettir, serbest mi bırakaydık? Hakiki ihtiyaç sahipleri almasınlar, ihtiyacı olmıyanlar 100 paket alsın ve sonra hakiki ihtiyaç sahiplerine paketini kendilerinin şimdi fade ettikleri gelir 7,5 liradan satsınlar

Valiyi ikaz etmek bizim vazifemiz değil midir? Muhterem milletvekili arkadaşımız bunu niçin anlamamazlıktan geliyorlar? Bugün serbesttir. Ne Van'da ne Adana'da tahdide tâbi değildir, gerekli emirler verilmiştir. Aksini iddia ederlerse kendilerini ikna ederim.

REİS — Halim Ateşalp.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Çok rica ediyorum, arkadaşlarım memleketin gıda maddesini teşkil eden çay üzerinde görüşmeler kâfi değildir. Sayın Vekilimiz «şimdiye kadar Sivas'da çay vesikaya tâbi tutulmamıştır» diyorlar. Allah, Allah tutulmuş olması lâzımdır. (Gülüşmeler) Ben Sivaslıyım. Muhterem arkadaşlar, beş seneden beri Sivas'ta çayı vesika ile almaktayım. Şu halde Sayın Vekilimin Sivas'taki tatbikattan haberi yoktur.

Ben kendilerine haber vereyim; Sivas'da, Tokad'da, Erzurum'da, Erzincan'da Siird'de çay vesikaya tâbi olduğu halde Sayın Vekilimiz «benim malûmatım yoktur. Vilâyetler emrine bırakılmıştır, vilâyetler vesikaya tâbi tutmuştur» diyorlarsa bu, işin içinden sıyrılmak içindir. Memleketin Ankara'sında, İstanbul'unda çay serbest olduğu halde Şark vilâyetlerinde vesikaya tâbi tutulması ihtikâra sebebiyet veriyor. Diyorlar ki, İstanbul'da bir günde 70 ton çay fazla satılmıştır. Elbette doğrudur, muhterem arkadaşlar. Sebebini arz edeyim: Sebebi; İstanbul'a bir kamyonla gelen vatandaş oradan bir kamyon çay temin ettiği takdirde Van'da 7 000, Sivas'da 4 000, Erzincan'da 5 000 lira para temin etmektedir. Yoksa çay ekiyoruz, biçiyoruz, dışardan getiriyoruz... Buna bir şey demiyorum. Ben yalnız bugün mevcut ihtikârın önlenmesini rica ediyorum. Hâlâ ihtikâr mevcuttur ve devam ediyor muhterem arkadaşlarım. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Arkadaşım, müsaade ederse burada bir açıklama yapmam lâzım geliyor. Bir vekâlet, 1 . XII . 1958 tarihinden itibaren valilere tahdidi kaldıracaksın derse, arkadaşımız da bu her hangi bir bölgede tahdidin devam ettiğini iddia ederse, hilâfı hakikat, konuşuyor demiyeyim, fakat haksız bir iddiada ısrar ediyorum, derim.

Arkadaşım, iddianızda ısrar etmeniz yersizdir. (Sağdan, gürültüler ve «Doğru, doğru söylüyor sesleri») Lûtfen nerede, çay halen tahdide tâbidir.

böyle bir yer varsa söylesinler. 1.XII.1958 den itibaren böyle bir şey yoktur. Aksi takdirde hilâfi hakikat konuşuyorsunuz derim. (Sağdan, gürültüler)

REİS — Rica ederim, gürültüye mahal veremeyin.

Halim Ateşalp, buyurun.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Muhterem arkadaşlar; Sayın Vekilimiz; hilâfi hakikat sözler diye bahsettiler, yalan söylediğimi söylediler.

REİS — (Yalan) tâbiri yok.

HALİM ATEŞALP (Devamla) — Hilâfi hakikatı söyleyen, şimdi ifadeleri ile bizzat kendileri olmuştur.

Kendileri «Sivas'ta 1 . XII . 1958 tarihinde çayım satışı serbest bıraktık» dediler. Demek ki, vesika varmış ki, bu vesikayı 1 . XII . 1958 tarihinde kaldırmışlar.

Çok rica ederim bu ifade ne demektir? Vesika usulü devam ediyormuş ki, bunu 1 . XII . 1958 tarihinde vazgeçilmesini emir vermişler. Şu halde hangimizin ifadesi hilâfi hakikattir?.

Yalnız muhterem arkadaşlar esas benim sualimin maksadının hedefini teşkil eden, Ankara, İzmir, İstanbul ve saire gibi vilâyetlerde serbest olup da, bu vilâyetlerde vesikaya tâbi tutulmasının sebeplerini niçin izah etmiyorlar? Karaborsaya sebebiyet vermenin mesuliyetini kabullenmiyorlar da neden şunu bunu yalan söylemekle itham ediyorlar?

REİS — «Yalan» demedi Beyefendi!

HALİM ATEŞALP (Devamla) — Şunu tekrar ifade edeyim ki; yalanı, hilâfi hakikatı, kusura bakmasınlar, ifade eden Sayın Vekilimizdir.

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim; eğer münakaşaları bu vâdiye döneceksek yani söylenilenlere kıymet vermeyip de hâfizamızdaki düşüncelerimizdeki şeyleri ifade edeceksek içinden çıkılmaz. Sivas'ı tahsisen zikrettim. Şimdi varmış da 1 . XII . 1958 tarihinden itibaren kalkmış. Biraz evvel Sivas'ta vesika yok dedi diyorlar. Evet, Sivas'ta Başmüdürlükten ve vilâyetten henüz aldığım habere göre Ekim ayından evvel bir senelik müddet içinde merkezi vilâyette, bâzı kazalar hariç, (Sağdan, gürültüler), arz ediyorum, çay tahdidi tâbi olmuyarak satılmıştır. Bâzı vilâyetlerde daha evvel şartların müs-

idolduğunu nazarı dikkate alarak valilere hususi emirler verildiğini de arz etmişim. Ordu, Samsun, Rize, Trabzon gibi... 1 . XII . 1958 den itibaren de bütün memlekette tahditler kaldırıldı dedim. Bu ifademi değiştirerek Vekil Bey böyle demedi şöyle dedi dersiniz bunun içinden çıkamayız. Sivas'ın merkez vilâyetinde, 1 - 2 kaza hariç, Ekim ayından evvel geriye doğru bir sene içinde çay tahdidi yoktur, bunu tekrar ediyorum.

REİS — Halim Ateşalp.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Efendim; çok kıymetli vekilimiz vesika usulünün Sivas'ın birkaç kazasında tatbik edildiğini itiraf etmekle hakikati ifade etmiş oldular.

Muhterem arkadaşlar; sayın vekilimizin, son yapılan zamlardan sonra valilere takdir hakkını kullanmaları hususunda emir verdiklerini öğrenmiş bulunuyoruz. Fakat acaba valiler bu takdir haklarını nasıl kullanıyorlar, bunu hiç düşünüyor muyuz? Eğer vali takdir hakkını iyi kullanmıyorsa bunun teftiş ve murakabesi ile vekâlet murakabe salâhiyetini kullanıyor mu, kullanmıyor mu? Bunlarla beraber benim işaret ettiğim karaborsacılık, Ankara'da, İstanbul'da serbest oluyor da Sivas'ta, Van'da, Siird'de niçin serbest olmuyor? Son zamlardan sonra vilâyetlere takdir hakkı verilme suretiyle serbesti yoluna gitmiş oluyorlar. Fakat şimdiye kadar yapılan karaborsacılıktan, ihtikârdan elbette sayın vekil sorumludur.

Muhterem arkadaşlar, gerçi çayı ufak görüyorsunuz, fakat vatandaş mâneviyatı üzerinde tesiri büyüktür. Sebebini arz edeyim ve bir de misal vereyim :

80 - 90 nüfuslu bir köye vilâyet makamı yarın kilo çay tahsis ediyor. Muhtar çayı alıp götürüyor. Köylüler başına toplanıyorlar, benim hastam var, benim misafirim var, diye aralarında kavga çıkıyor. Muhtar da çayları yerinde bırakıyor. Ertesi sabah bekeçiyi çağırıyor, çalı çırpı yaktırıyor, Ayşe ninenin filânın, bulgur kazanını da getiriyor. Kazanı ateşe koyuyor, içine, su doldurup çayı kaynatıyor. Sonra tellal çağırıyor; herkes tasını, çanağını, bardağını getirsin muhtar çay tevzi edecektir, diyor.

Doğrusu muhtarın bu tevizatı sayın vekilimi-

zin vesika usulünden daha âdilânedir.

Rica ederim, bu usule son versinler.

REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim; özür dilerim, fakat karanlık kalmasın bir tarafı. Hepsini konuşalım. Arz ettim, 1 . XII . 1958 tarihinden itibaren tamamen serbest bırakılmıştır. Yani valilerden takdir hakkı alınmıştır. Şimdi arkadaşım diyorki, acaba vali takdir hakkını iyi kullanacak mıdır? Anlaşamıyoruz. Arz ettim, dışarıdan da çay ithali yapıldığı ve müsait durum dolayısıyla bütün vilâyetlerde çay satışları serbest bırakılmıştır. Fakat arkadaşımız yine vilâyetlerde valiler takdir hakkını münasip şekilde kullanacaklar mıdır diyor.. Yanlış anlıyorsunuz, her halde dikkat etmiyorsunuz.

REİS Halim Ateşalp.

Halim Bey rica ederim sual çerçevesi içinde kalmız.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Muhterem arkadaşlarımızdan bir kısmı «Vekile teşekkür et» buyuruyorlar. Benim teşekkürlerim öyle kolay kolay satılacak şeyler değildir. (Sağdan alkışlar)

Yalnız, bir şey öğrenmiş bulunuyoruz. 1 . XII . 1958 tarihinden itibaren vilâyetlerimize katî emir verilmiştir. Şimdi öğreniyoruz ki, vekâlet şimdiye kadar yaptığı hataları bugün kavramış bulunmaktadır. Bu kavrayış ve davranış içerisinde altı ay, bir sene kadar devam ederse altı ay sonra kendisine teşekkür edebilirim. (Sağdan alkışlar)

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

5. — *Urfa Mebusu Esat Mahmut Karakurt'un, İstanbul'daki Amerikan Koleji binasında bir Amerikan Üniversitesinin açılmasına müsaade edildiğinin doğru olup olmadığına dair Maarif Vekilinden şifahi suali (6/183)*

REİS — Sual sahibi arkadaşımız burada mı, efendim? (Yok, sesleri) Sual, tahririye kalbolunmuştur.

6. — *Ordu Mebusu Atıf Topaloğlu'nun, Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin faaliyetine dair sualine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen'in, şifahi cevabı (6/184)*

REİS — Atıf Topaloğlu arkadaşımız bura-

da mı, efendim? (Burada sesleri) Alâkalı vekil!.. Burada. Suali okuyoruz.

17. V. 1958

Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki sorunun Sayın Ticaret Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletini saygılarımla rica ederim.

Ordu Milletvekili
Atıf Topaloğlu

Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin kuruluşundan bugüne kadar ortaklarının lehine ve aleyhine malî cephesi nedir, teessüsünden bu yana ne kadar fındık mubayaa etmiş ve senelik barem fiyatları nedir, barem tesbit edilirken diğer ihraç maddeleri fiyatlarıyla mukayese edilmiş midir, aldığı fındıkları ne suretle ihraç veya ihracatçıya devretmiş, takasa ne suretle vermiş ve takas muamelelerinde suiistimal olmuş mudur, bereketli görülen yeni mahsulün alımı, satımı ve müstahsıla önceden mahsulü toplayabilmek için çuval ve para yardımı tedbirleri düşünülüyor mu?

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, Ordu Mebusu Sayın Âtıf Topaloğlu'nun, Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin durumu hakkında ki suallerine arzı cevabediyorum.

Sual, şu esas noktaları ihtiva etmektedir :

1. Fındık Tarım Satış Kooperatiflerinin kuruluşundan bugüne kadar ortaklarıyla malî münasebetleri,

2. Kuruluşundan bugüne kadar mubayaa-ları.

3. Yıllar itibariyle mubayaa baremi,

Ortak mallarıyla mubayaa olunan fındıkların ihraç şekilleri,

5. Bu muamelâta bir suiistimal bulunup bulunmadığı,

6. İçinde bulunduğumuz yıl mahsulünün değerlendirilmesini mümkün kılacak hazırlıklar.

Takdir buyrulur ki, yirmi senelik mâziye sahip bulunan geniş bir müstahsul teşekkülünün bütün muamelâtını bir şifahi sual çerçevesinde izah ve münakaşa etmek mümkün değildir. Bu sebepledir ki, rakamların tahlilleriyle iktifa edip cetvellerini sual sahibi muhterem mebusa takdim edeceğim.

1. Sualin metninde yer alan (kooperatiflerin kuruluşundan bugüne kadar ortakların lehine ve aleyhine mali cephesi) ifadesinden çıkarılmasını mümkün gördüğümüz mâna birliğin faaliyet yılları itibariyle müspet veya menfi fiyat farklarının tesbiti olmak gerekir. Maksud bu ise, yıllar itibariyle rakamları ayrıca takdim etmek üzere şunu belirtmek isterim ki, bu kooperatiflerin ilk faaliyet yılı olan 1938 senesinden 1950 yılına kadar müspet fiyat farkları yekûnu 3 925 121 lira ve menfi yıllar fiyat farkları yekûnu ise, 4 333 226 liradır.

Bu menfi fiyat farkları balığının 184 293 lirası birlik bünyesine mal edilmiş mütebaki 4 049 033 lirası başka hesaplara intikal ettirilerek muallâkta kalmıştır.

1950 yılından bu yana, henüz umumi heyetin kararına iktiran etmemiş bulunan son iki yıl hariç müspet fiyat farkları mecmuu 5 619 023 lira ve menfi fiyat farkı ise, 33 406 liradır. Umumi heyetin kararına iktiran etmemiş bulunduğu için rakamlara ithal edilmeyen son yıllar neticelerinin müspet olduğunu da hemen ilâve etmek isterim.

2. Mubayaalar :

Kuruluşundan bugüne kadar mubayaa rakamları cetvel halinde sual sahibine verilecektir. Yekûnlar itibariyle durumu telhisan arz etmek isterim.

Ortak teslimatı 1938 - 1958 devresi yekûnu 237 bin ton kabuklu fındıktır. Bunun 74 bin tonu 1938 - 1950 devresine, 163 bin tonu ise, 1950 - 1958 devresi teslimatına aittir. Piyasa mubayaaları 20 yıllık yekûnu 9 bin ton iç, 19 bin ton kabuklu fındıktır. Müdahale mubayaası rakamlarına gelince, iç 11 bin, kabuklu 65 bintondur.

3. Yıllar itibariyle mubayaa baremleri :

	Kuruş
1938 - 1939 bilânço yılında kabuklu	40
1939 - 1940 » » »	16
1940 - 1941 » » »	19
1941 - 1942 » » »	50
1942 - 1943 » » »	51
1943 - 1944 » » »	49
1944 - 1945 » » »	35
1945 - 1946 » » »	65
1946 - 1947 » » »	65

Kuruş

1947 - 1948 Bilânço yılında kabuklu	90
1948 - 1949 » » »	65
1949 - 1950 » » »	60
1950 - 1951 » » »	(*) 136, 69
1951 - 1952 » » »	100
1952 - 1953 » » »	100
1953 - 1954 » » »	115
1954 - 1955 » » »	130
1955 - 1956 » » »	185
1956 - 1957 » » »	175
1957 - 1958 » » »	225
1958 - 1959 » » »	250

Fındık baremleri, memleketimiz rekoltesi dünya rekoltesi rakip mahsuller (Kakao gibi maddeler) fiyatları ve kalite nazarı itibara alınarak tesbit olunmaktadır.

Cetvelin tetkikinden anlaşılacağı üzere barem fiyatları 1950 nin 60 kuruşuna mukabil (Her yıl istihsal rakamlarının da artmasına rağmen) 250 kuruşa kadar yükselmiştir. Yükseliş nispeti % 410 a balığ olmaktadır.

4. İhraç şekli :

Birlik mubayaa eylediği fındıkları o mevsim için vekâletçe tesbit edilen ihraç rejimi dâhilinde normal olarak bir tüccar gibi ihraç etmiştir.

5. Muamelâta suiistimal bulunup bulunmadığı :

Gerek muamelâta, gerek takas işlerinde bir suiistimal yapıldığına dair yazılı ihbar vâkı olmamıştır. Arkadaşımızın bir bilgisi varsa aksettirdiği takdirde tahkik ettirmeye amâdeyim.

6. İçinde bulunduğumuz yıl mahsulünün değerlendirilmesini mümkün kılacak hazırlıklar :

Yeni mahsul mevsimine girerken Birliğin kredi ve malzeme ihtiyaçları karşılanmıştır. Birlik tevzi ve tahsis sisteminden faydalananak çuval aldığı gibi ayrıca kendisi de ithalâta bulunmuştur.

Mubayaa mevsimine girerken 21 milyon lira verilmiştir. Bugün temin olunan kredi yekûnu

(*) Bölgenin en düşük rekolte senesine aittir. Bu yıl Akçakoca 2 000, Ordu 7 000, Giresun 4 000, Trabzon 7 000, olmak üzere 20 000 ton kabuklu istihsali olmuştur.

55 770 000 liraya baliğ olmuştur. Ayrıca ortakların satış kooperatiflerine vâkı mahsul teslimatından olan alacaklarından kalan bakiyenin Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarına mahsubu için bu Birliğe 10 milyon liralık bir limit Ziraat Bankasına temin olunmuştur.

REİS — Âtîf Topaloğlu.

ÂTIF TOPALOĞLU (Ordu) — Aziz hemşerimin Ticaret Vekili olarak verdikleri izahatlarından kısmen memnun oldum. Yalnız aynı mıntakanın çocukları olarak iki milyon insanın, kooperatiflerin kötü çalışmaları yüzünden ıstırap çekmelerini bertaraf edecek çareler üzerinde eğilelim.

Sayın Vekil, ben bu sualimi her hangi bir hâdise yapmak için getirmiş değilim. Memleketin içinde cereyan eden bâzı aksaklıklar vardır, bâzı müesseseler vatandaşların haklarına el atmaktadır. Biz bu tecavüzü durduralım, bunları halledelim. Bundan iktidar olarak sizler rahat edersiniz, vatandaşların işleri görülmüş olur, biz de muhalefet olarak vazifemizi yapma süruru içinde rahat ederiz.

Sayın Vekil diyorlar ki; 5-6 senelik görülmüş olan hesabın müspet tarafı 5 milyon lira, menfi tarafı 33 bin lira. Asıl bu memlekette fındık faciası arkadaşlar, iki seneden beri cereyan etmektedir. Elli bin ortağın kurduğu Fındık Tarım ve Satış Kooperatifinin memleket içinde ve dünya piyasasında yaptığı büyük itibarsızlıklar böyle basit rakamlarla ifade edilemez. Memleketin fındık mevzuundaki ihracat durumu felce uğratılmıştır. Bir Herbert Heppner Şirketine on bin ton fındık mukavele ile satılmıştır. Asgari ihraç fiyatı 114 dolârdır. Mukavele sureti yanımdadır. Kendileri meseleler üzerine eğilsinler, - bende birçok dokümanlar, resmî evrak, ihbarlar var - bu meseleyi halletsinler.

Herbert Heppner Şirketiyle yapılan bu mukaveleden kooperatife sâri zarar 30 milyon liradan fazladır. 30 bin lira gibi menfi bir hesaptan bahsediyorlar. Bu mukavele ile yapılan satışın niçin geri kaldığını biliyor musunuz? Bu Almanya'daki firma, 10 bin ton üzerinden mukavelesini yapıyor, fakat arada bezirgânlar durmuyor. İstanbul'da maatteessüf vatandaşlarımız içinde o kadar gözleri kararmış, karaborsayı âdeta Hükümetin politikası haline getirmek gayretinde ve küçüklüğünde bulunan insanlar da vardır. Bu şirkete; «sen malı alma» diyorlar, sen 250 bin li-

ralık tazminat ödiyeceksin. 1955 malı alınmış, stok edilmiş. Avrupa'ya bir kuruşluk mal satılmamış. Çünkü Ticaret Vekâleti 114 dolâr ihraç dolârı tâyin etmiş. İtalya, İspanya 80 dolârdan mal satıyor.

Şimdi vaziyet ne oluyor? Bu fiyatlarla hariç mal satılamayınca tüccarın elindeki mubayaa ettiği mal kalmış. Depolarda mal çürüyor. Karadeniz limanlarının rutubeti malûm. Tüccarın ambarları gerek iç, gerek kabuklu fındıkla dolu. Tüccar şaşırıyor; «aman Hükümete koşalım» diyor.

REİS — Atif Bey, bir dakikanız kaldı.

ÂTIF TOPALOĞLU (Devamla) — Ama Reis Bey; bu öyle bir mevzu ki... Ben Tüzük hükümlerine harfiyen riayetkârim. Esasen bu kürsünün de yabancısı değilim.

REİS — Vekil Bey size cevap vermek üzere tekrar söz alırlarsa siz de konuşma imkânını bulursunuz. Bir dakikanız kaldığını size hatırlatıyorum.

ÂTIF TOPALOĞLU (Devamla) — İhtarınıza minnettarım, yalnız Başkanım, vakti gelmeden hatırlatmayın, mevzuu kaybediyorum.

REİS — Sözüünüzü ayarlıyabilmek için hatırlatıyorum, efendim.

ÂTIF TOPALOĞLU (Devamla) — Tüccarlar Hükümete müracaat ediyorlar. Fındıklar ellerinde kalmıştır, Avrupa'ya satamıyorlar. Arkadaşlar yalnız dışardan alınan malın kooperatife tevli ettiği zarar 15 milyon liradır. Arkadaşlar, bu kooperatif niçin kurulmuştur? Kooperatif 50 bin kişinin bir araya gelmesiyle ve sermaye yatırımı yapmak suretiyle kurulmuştur. 20 senelik mazisi bulunan ve büyük bir mıntakanın mahsulünü Avrupa'ya satan kooperatifin bugün sermayesi yoktur, borçludur arkadaşlar! Elbette borçlu olacaktır. Hiç lüzumu yokken İstanbul'da 1 650 000 liraya arsa satın alınmıştır. Hepsinin tapusu burada, okuyacağım.

REİS — Âtîf Beyefendi, cümlemenizi tamamlamanızı rica ederim, vaktiniz tamamdır.

ÂTIF TOPALOĞLU (Devamla) — Belediye rayicine göre 1 650 000 liraya alınan bu arsa 400 000 lira bedel mukabili istimlak edilmiştir. Ondan sonra kooperatifte takat ara... Bu kooperatifin malî imkân bulabilmesinin şartlarını hazırlayanlar, kooperatif bünyesinde çalışan şunun bunun emirleriyle 50 bin ortağın hakkını yi-

yen adamlardır. Hepsinin vesikası vardır.

REİS — Vaktiniz dolmuştur, cümlemenizi tamamlayınız.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Cümleyi tamamlamıyayım da Sayın Vekil lütfedip cevap versinler ondan sonra ikmal edeyim. Hemşerimdir, gelsinler de şu meseleyi birlikte halledelim, rica ederim.

REİS— Ticaret Vekili...

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlarım, Atif Topaloğlu arkadaşımız bâzı mevzulardan bahsetti. Kendisine devam imkânını vermek için birkaç kelime ile mevzua temas etmek isterim.

Sözlerinde bir suiistimalden bahsediyorlar. Bunun ip uçlarını versinler. Bildiklerini ve mevcut vesikalarını lütfetsinler. Tahkiki mucip hâdiseler varsa, biraz evvelki beyanatımda ifade ettiğim gibi, el koymaya hazırım. Kendisini sabırsızlıkla bekliyorum. Bunları öğrenelim ve tahkik edelim. Yalnız şunu da ifade edeyim kendisi maksadının ne olduğunu açıkça söylese idi, münakaşamız daha aydın bir mahiyet alır, zihinlerde istifhamlar belirmezdi. Öyle yapıyor. Bana kooperatifin 20 senelik faaliyetinin hesaplarını soruyor ve rakamlar istiyor. Sonra da bir hâdiseye çıkaralım diye sormadım diyor. Bir hâdiseye çıkarmak mevzuubahis olmadığına göre, arkadaşımızdan rica ediyorum, kendi bildiklerini burada ifade etsin ve mesele halledilsin.

Herbert Helm Firmasından bahsetti, bir satıştan bahsetti ve satış neticesi 30 milyon lira zarar olduğunu söyledi. Tüccarların getirdiği mallardan da 15 milyon zarar hâsıl olduğunu söyledi. Şu halde bir yıl içinde 45 milyon lira. Böyle bir zarar mevcut ve hattâ mümkün değildir. Birlik hesapları her yıl Vekâlet müfettişleri vasıtasıyla tetkik edilir. Son yıl hesapları da tetkikten geçmiştir. Değil bu miktar, her hangi bir zarar yoktur. Her halde verecekleri izahat bu iddianın mahiyet ve şümulünü gösterecektir. Kendilerinden munzam izahatı, sabırsızlıkla bekliyorum.

REİS — Atif Topaloğlu.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Efendim, 1957 de mebus olup geldiğimde Sayın Ticaret Vekili Abdullah Aker'e asgari on kere gittim. Bir fındık mevzuu vardır, fındık derdi vardır;

buna çare arıyalım, dedim. Ne yapalım şimdi de karşına hemşerim geldi, ona soruyorum. Sonra geçen sene sorduğum bir sual idi.

Takas suiistimali var mı diye soruyorum. 114 dolâra on bin ton fındık satılıyor. Muka-velenamesini göstereyim efendim. İşte bu mukavele-lename yapıyor. Alıcı üç ay sonra alımdan feragat ediyor. Sebep? Takas muamelesini maalesef Hükümet kabul ediyor. Evet, kabul ediyor! 1955 senesinde, kooperatif dâhil olduğu halde, çuval ve buna benzer bâzı ihtiyaç maddelerini getirmek üzere hiç olmazsa 4 bin ton fındık takası yapalım, kooperatifin, ortakların ve müstahsilin ihtiyaç maddelerini getirelim, diyorlar ve Ticaret Bakanı; «Ben böyle bir maceraya girmem.» diye cevap veriyor. Üç ay sonra, bu kadar avantajlı satışların yapılmasına rağmen, bu hususta tahkikat açmayan vekâlet 40 bin ton fındığın takasına müsaade ediyor. Nasıl satılıyor? 114 dolâr asgari ihraç fiyatıdır. İtalya ve İspanya'ya 65 dolâra mal satıyor. Tabii ki bizim malı Avrupa almıyor.

HÜSEYİN ORTAKCIOĞLU (Çorum) — Ne zaman?

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Geçen sene, 1955, 1956 da.

55 dolâra kadar tüccarlar karşuya mal verdiler. 114 dolârdan preforma faturayı vekâlete vize ettirmek suretiyle aradaki fark 65 ilâ 114 dolârdır. Sonra 108 dolâra düştü. Bu aradaki fark nelere mal olmuştur? Gelir Vergisi bakımından, gelecek malın maliyeti bakımından nelere mal oldu? Dünyada hangi ticari sahada görülmüştür ki, bir mal 625 kuruşa alınmış, üç liraya satılmış, vagonunda 60 bin lira kazanılmıştır? Bunlar normal yollar değildir. Elbette ki **suiistimal yoludur. (Soldan gürültüler)**

REİS — Sezai Bey, gürültü etmeyin. (Sağdan, «demir mevzuu da, kereste mevzuu da var» sesleri)

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Demir mevzuu da var, kereste mevzuu da, çivi mevzuu da... Keresteyi kimin aldığını arzu ederseniz söyleyeyim. (Soldan, «söyle» sesleri) Siyasi terbiyem ve ahlâkım müsait değildir.

REİS — Rica ederim, müdahale etmeyin.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Heyeti umumiye ile, Muhlis Erdener ile hiç alakası yoktur. Onun için Erdener'in gürültü etmesine

lüzum yok. Ben Heyeti Umumiyyeye memlekette cereyan eden bir fındık suiistimalinden bahsediyorum. Muhlis Erdener bunu yaptı diyor muyum? İşte bu düşünce ile memleketteki iktisadi durumu bu hale soktuk. Bir memleket tasavvur edebilir misiniz ki, bütün dünya piyasalarına sırtını çevirsin ve kendine mahsus bir fiyat politikası takibetsin? İşte biz bunu yaptık. 80 dolâra fındık satılırken, fındık fiyatını 114 dolâra dondurduk. Dünya piyasalarına uyan kararlar alsaydık bu şikâyetlerimiz olmayacaktı. 20 seneden beri emek verip meydana getirdiğimiz kooperatif bugünkü hale düşmiyecekti.

Bir rakam arz edeyim; «33 bin lira menfi hesabımız var.» dediler. Hakikaten konuşmaktan ziyade meseleyi halletmenin memleket faydasına olduğuna kaaniim. Bir gün kalemi mahsuslarına emir verirler giderim, bütün bu dokümanları kendilerine arz ederim.

REİS — Atif Bey, sözünüzü tamamlamanızı rica ediyorum.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Şimdi beyefendiler, geçen sene yapılan teftişde Müfettiş Feridun Bey yalnız Ordu merkezinde, 504 bin liralık suiistimal meydana çıkarmıştır. Ne olmuş müdür? Oradan alınmış başka yere verilmiştir. Yalnız geçen sene yapılan 2 senelik anbar firelerindedir 910 bin liralık açık bulunmuştur. (Soldan, gürtlüler) Fındık fire vermez arkadaşlar. Çünkü Alım Nizamnamesine göre, her gelen satışı vatandaştan, en kuru mal getirmiş olsa dahi, yüzde 1, 2 fire düşülerek parası ödenir.

REİS — Atif Bey, sözlerinizi tamamlamanızı rica ederim.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Zaten bir daha teşrif edecekler.

REİS — Efendim, bir dakikanızı rica edeceğim. Suallere ayrılan bir saatlik müddet dolmuş bulunmaktadır. Gerek bu soruların hitamına kadar, gerekse bundan sonraki bir soruların hitamına kadar müzakereye devam etme hususunu reylerinize arz edeceğim. Sözlü soruların hitamına kadar müzakereye devam etme hususunu reylerinize arz ediyorum... Kabul edenler... Etmeyenler... İttifakla kabul edilmiştir.

Ticaret Vekili, buyurun.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlarım; bu gibi

mevzuların kürsüde anlaşılması hakikaten güçtür, zira zihinlerde büyük istifhamlar yaratma hassası büyüktür. Bu itibarla Topaloğlu arkadaşımızdan rica ediyorum, bahsettikleri dökümanları lütfetsinler. Böyle 504 bin liralık bir suiistimal olacak, müfettiş gönderilecek, müfettiş rapor verecek ve bu müdür hakkında da muamele yapılmıyacak. Bendeniz böyle bir şeyin mümkün olabileceğine ihtimal vermem. Böyle bir hâdise resmen muttali bulunmadığım gibi, o bölge mebusu olarak rivayet halinde dahi muttali değilim.

504 bin liralık bir suiistimal Ordu merkezinde kooperatif müdürü tarafından yapılacak ve bu müfettiş raporuyla tesbit edilecek buna mukabil müdür bir yerden bir yere nakledilecek ve bununla iktifa edilecek. Tekrar ediyorum ben buna ihtimal vermiyorum; bir zühul olsa gerektir. Bununla beraber gene üzerinde durmaya amadeyim.

İkincisi; iki satıştan bahsettiler. Birisi on bin tonluk diğeri kırk bin tonluk. On bin ton evvelâ satılmış, 114 dolâra, alıcı rücu etmiş, ayrıca kırk bin ton da takasa verilmiş.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Hepsi kırk bin tondur.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Devamla) — Hepsi kırk bin. Sormak isterim; kırk bin ton hangi yıl masulüdür? Bu sene rekolte iç fındık olarak 45 bin tondur. Geçen seneki rekolte bundan çok azdır. Bunun geçen sene vâkı olmuş bir muamele olmasa bana mümkün görülüyor. Rakamları hakikatlere intibak ettirerek ve Heyeti Umumiyyeyi yanlış zehaba düşürmeyecek şekilde konuşulur ve işin aşım aydınlatacak dökümanlar merciine intikal ettirilirse çok daha isabetli olacaktır. Ancak bu suretle dedikodulara inanmak ve şahsan alınan bir havadisın ammaya mal edilmesi gibi hatalı bir yola düşmekten korunabiliriz.

REİS — Âtif Topaloğlu.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Efendim, ben, zabıtlarda görüleceği ve hile, Alman firmasına on bin ton malın 114 dolârdan satıldığını, sonradan bundan rücu edildiğini, vekâletin 40 bin ton iç fındığa takas vermesi buna sebeb olmuştur, dedim. 40 bin ton olmaması lâzımdır, diyor. 1955, 1956 ve 1957 nin malı biriktirilmiştir. Takas daha bundan 7 - 8 ay evvel ya-

pılmıştır. Üstelik şunu arz edeyim ki, yapılan bu takas meyhanında fındık satış kooperatifi tarafından 1 500 ton iç fındık, kauçuk fabrikası getirilmek üzere Hamburg'a, 108 dolâr esası üzerinden, gönderilmiştir. Mal gidiyor, bozuk çıkıyor. Almanlar fiyatı düşürüyorlar. Tabii bizim ihraç fiyatımız 108 dolârdır. Fındık Satış Tarım Kooperatifi eksik fatura veremiyor ve neticede bu mallar orada gürümeye terk ediliyor. Sayın Vekile geçen sene arz ettim; bu fındıklar ne olacak, dedim. İstanbul'da 82 dolârdan alıcı çıktığını söylediler. Fındık üzerinde yaptığımız bütün ihraç işleri birçok oyunlara gelmiştir.

Hayrettin Bey; emin ol, müsterih ol, Topaloğlu millet işlerinde asla polemik yapmayan adamdır, ben realitelere istinaden konuşurum, vesikalara göre konuşurum.

MUHLİS ERDENER (İstanbul) — Vasikaları okuyun!

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Muhlis Bey niçin bırakmıyorsun konuşayım? Bu vesikalar beş dakikada okunmaz, haydi karar aldırın da okuyayım.

REİS — Atif Bey; rica ederim, zaten teferruat üzerinde Vekil Beyefendi de, zatiâliniz de ayrıca görüşme talebettiniz. Onun için şimdi esas üzerinde kalmanızı rica ediyorum. (Soldan, «1957 mahsulü için verilmedi» sesleri)

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — 1957 mahsulü değil efendim, 1955, 1956 mahsulü, 1957 de verildi. (Soldan, «Şimdi iş değişti» sesleri)

REİS — Müsaade buyurun efendim, Âtîf Bey teferruat üzerinde Vekil Beyle ayrıca görüşmeniz zannederim mümkün olabilecektir. Şimdi esas üzerinde konuşun, lütfen.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, kooperatifin bünyesinde bir başka rahatsızlık daha var. Kooperatif biliyorsunuz, kendi statüsüne göre idare edilir. Ticaret Vekâletinin bir murakıbu bulunur ve bir de umum müdür tâyin yetkisi vardır. Bir de kendi genel kurulundan seçilen 5 kişilik bir idare heyetiyle idare edilir. 3 senedir ortada ne hesap vardır, ne de genel kurul toplanır, ne de bir muamele yapılır. Sık sık umum müdür değişir, giden umum müdür üç ay sonra geri alınır. Birçok lüzumsuz masraf yapılır.

Arkadaşlar, 3656 sayılı Kanuna göre, zannederim, memur olan bir insan Kooperatif

Umum Müdürlüğüne tâyin edilemez. Çünkü, bağlı bulunduğu vekâletten maaş almaktadır. Ayrıca buradan umum müdür maaşı olarak ayda 1 500 lira, makamından 250 lira tahsisat, 375 lira tevziden ve ayrıca 45 lira da yevmiye alır. Mevzuata rağmen Ticaret Vekâleti kooperatifin mensubu olmanın memurlarını burarlarda çalıştırmışlardır. İsimlerini verebilirim. Genel kurul tarafından seçilmiş insanlar, vazifeli arkadaşlar direkt olarak vekâletin emriyle atılmışlardır ve yerlerine emirle tâyin edilmiştir. Polemik yapmamak için isimlerini vermiyorum. (Soldan, biliriz onları) Biliyorsunuz.. İşte bu iş sizi kötüye sürüklüyor. (Soldan, vesikalarını oku, sesleri)

Bakıyorum, Hikmet Bayur arkadaşımız bu işlere hiç karışmazdı. Maşallah siz de bununla çok meşgulsünüz, Beyefendi.

REİS — Tamam mı efendim?

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Hayır efendim. (Soldan, vesika sesleri)

Tapusunu vereyim efendim. Hiç arsanın tapusunu sormadınız. İşte size bir vesika. Malın sahibi Ayasofya... vakfı, kendi adına, kardeşleri namına da bilvekalâ.

900 metre kare arsa, bir milyon 650 bin liraya alınıyor. Bir metrekaresinin rayici şu : 1 425 lira 23 kuruş. Hesaba bakın! Yani bu kadar ciddî bir rakam. Ve arsanın rayici 1 425 lira 23 kuruş. 25 kuruş da değil de 23 kuruş.

ABDULLAH AKER (İstanbul) — Yerini söyleyin lütfen.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Galata'da. (Soldan gülüşmeler) Bildiğiniz Galata'da değil. Unkapamı tarafında. Üç ay sonra belediyeye 400 bin liraya alıyor bunu. Bunun zararı ki-me aittir?

REİS — Ticaret Vekili.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlar; hemşehrim Topaloğlu, kendisi bu mevzuda polemik yapmakla itham edilmediği halde polemik yapmadığından, yapmıyacağından bahsetti. Yapacağını söyleyen yok. Ama şu konuşmasının birbirini takibeden safhalarında bu soru polemige doğru süratle gittiğini müşahade etmemeye de imkân yoktur.

Sual rakamları istiyor. Ne kadar mal aldınız? Ne kadara sattınız? Ne kadar kâr ettiniz, ne kadar zarar ettiniz?

Rakamları telhisan arz ettim. Cetvellerini takdim ettim. Bu arada dedim ki, 1938 den 1950 ye kadar 3 925 121 lira müspet fiyat farkı yani kâr; 4 333 326 lira, menfi fiyat farkı yani zarar hâsıl olmuştur. Diğer bir tâbirle bu devrenin kârlı yılları kârları yekûnu 3 milyon 9 yüz bin lira, zararlı yılları zararları yekûnu 4 milyon 3 yüz bin lira. Bunlar heyeti umumiyelerinde müzakere edilmiştir, kabul edilmiş ve kayıtlara intikal etmiştir. Artık üzerinde müzakere ve münakaşa edilmesi caiz olmayan katî rakamlardır. Ondan sonra bir diğer devrenin muhasebesini yaptım. Son iki senenin rakamlarını Heyeti Umumiyelerinden geçmediği için arz etmedim. 5 619 000 lira müspet, 33 000 lira menfi. Bunlar da kayıtlarda mevcut ve Heyeti Umumiyece kabul edilmiş olan rakamlar.

Arkadaşım diyor ki; asıl olanlar ondan sonra oldu. Halbuki bahsettiği yıllar hesaplarımın da müspet fark verdiğini söyledim. Buna rağmen 45 milyon gibi muazzam bir zarardan bahsediyor. Böyle bir zarar hangi yıl hâsıl olmuş, kim tesbit etmiş, kim ödemiş veya hangi hesaba mal edilmiş belli değil, böyle bir şeyin vukuuna imkân yok. Sonra 40 bin ton fundüğün takasa verildiğini iddia ediyorlar. Halbuki geçen yıl mahsulü iç olarak 30 bin tondan eksik.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — Polemik bu, iki senelik mahsul.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Devamla) — Polemik neresinde beyefendi? Başka suretle hiç mi satılmadı? Sormadınız, sorsa idiniz, o hususta da malûmat arz ederdim, sormadığınız noktalardan geliyorsunuz. İşte polemik burada. Sorduğunuz noktalarda gelin görüşelim. Beyanlarımızın birbirini tutmadığını, rakamların realite ile irtibatının bulunmadığını tesbit ediyorum. Polemik neresinde? Hemen mevzuu değiştirdiniz, umum müdürler değişiyor, tekrar geliyor, dediniz. Hemşeriyiz, komşu vilâyetin çocuklarıyız. Hangi umum müdür gitti de geri geldi? Böyle birşey yok. Binaenaleyh bu da vârit değildir. Vesika vesika diyorlar, tapu çıkarıyorlar. Tapu kasettikleri mânada bir vesika mıdır? Şüphesiz değildir. Arsa meydana, kaydı kâğıt üzerinde. Buna vesika diye bir hüviyet vermekte mânâ var mı? Vesikaları varsa ibraz etsinler bekliyorum.

REİS — Atif Bey söz istiyor musunuz?
ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — İstiyorum, efendim.

REİS — Buyurun.

ATIF TOPALOĞLU (Ordu) — vesika veriyim, dedim. Bırakmadınız. Arz ediyorum; yalnız iki sene evvelinden bu tarafa şu kadar büyük zararlar oldu. Vekil Bey polemikten kaçıyorum, diyor ama, ben de diyorum ki, 3 - 4 seneden beri heyeti umumiye toplanmadı, ortağa hesap verilmeyen bir yerde zarar ve ziyan belli olur mu? Zaten bu büyük zararın meydana çıkması için heyeti umumiye toplanmıyor. Rica ediyorum, emir versinler... Bir buçuk ay evvel toplanmak üzere bulunan heyeti umumiye dağıtılmıştır. Söyletmeyin beni... (Soldan; «Söyle söyle,» sesleri.)

İşte vesikalardan birisi.

MUHLİS ERDENER (İstanbul) — Mukavele mi?

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Mukavele de var ama seninkilere benzemez.

Anlarım bir malı reklâm için, eşantiyon için gönderirsiniz, ama bunun yeri daha çok Almanya olsa yakışır.

Paris Büyükelçiliğine, Washington Büyükelçiliğine 126 şar kiloluk çuvalar hem de uçakla gönderilip 2 573,10 liralık navlun ödendiğini gösteren hesap. Bu posta ile falan da değil, Almanya'ya da değil, Parise, Washington'a giden iki çuval fundüğün navlun ücreti. Vatandaş burada bugün hayat pahalılığı içinde kendi hayatını tanzim edemezken biz iki çuvalı göndermek için 2 573 lira para veriyoruz. İşte bu da mı bir vesika değil. (Soldan; gürültüler, gülüşmeler), Neden, canım Allah Allah demediniz? Bir milyon altı yüz bin liraya alınan bir yer bir kaç ay sonra dört yüz bin liraya belediyece ellerinden alınmış, istimlâk olunuyor.

REİS — Âtif Bey, lütfen efendim.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Bunu iddia ediyorum. 50 bin kooperatif ortağının hakkından 1 250 000 lira alıyor. Bu 50 bin nüfus hakkını alamıyor, biraz insafılı olalım. Bu 50 bin ortak canım... Niçin böyle olmuştur diye bana sormuyorsunuz? Bana sorsanız... (Soldan gürültüler).

REİS — Sual sormazlar Beyefendi. Devam ediniz.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Bu mevzuada Hükümet niçin... (Soldan gürültüler, «söyle, söyle bakalım» sesleri).

REİS — Efendim, sual sormaya hakkınız yoktur.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Reis Bey, alışıık arkadaşlar canım... Kürsüye çıkan arkadaşım moralini bozmaya gayret ederler.. (Soldan gürültüler).

REİS — Böyle bir şey yok, Âtîf Bey. Siz rahatlık içinde sözünüze devam buyurun.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Ben nice çemberlerden geçtim, arkadaşlar...

REİS — Rica ederim, Atîf Bey, devam buyurun.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Arkadaşlarım, iki milyon nüfusu mağdur eden bir konu vardır. Bu Fındık kooperatifleri mevzuudur. Buraya sual getirmemizin sebebi, alâkadâr vekâletin nazarı dikkatini celbetmek ve bu mesele üzerine eğmektir. Bunun üzerinde partecilik meselesi yoktur, arkadaşlar. C. H. P. veya D. P. meselesi değil, bu bir milli müessesedir. (Sağdan alkışlar) Bu müşterek olarak halledeceğimiz meseledir. İki milyon nüfusun barındığı ve her an bin bir mahrumiyetler içinde bulunan muntıkânın ıstırabını önlemiş oluruz. Niçin burada bâzı şeylerden şüphe etmek suretiyle hatibi sıkıştırmak istiyorsunuz? Vesika varsa vardır, yoksa yoktur. Ben size vesika vermek mecburiyetinde değilim (Soldan, Oooo sesleri). Peki, vereceğim, hattâ şimdi vereceğim (Soldan, ver ver sesleri).

REİS — Atîf Bey, lütfen sözünüzü tamamlayın. Bir noktayı arz edeyim: Kendileriyle görüşmek arzunuzu Vekil Bey kabul ediyorlar. Sonra, daha detayye konuşmayı iki taraf da kabul etmektedirler. O itibarla esas üzerindeki konuşmalarınıza devam ediniz.

ATIF TOPALOĞLU (Devamla) — Vekil Bey son senelerde böyle büyük bir zararın olmadığını beyan ettiler. Ben de Vekil Beye rica ediyorum; dört seneden beri toplanmayan bu heyeti umumiyenin toplanması için emir versinler. Bu emri vermek kendilerinin salâhiyetleri dâhilindedir. Toplattırsınlar, bu hesapları müştereken mütalâa edelim. Ben de ortağım. Meselelerin içine nüfuz etmeden işi idare etmişim.

kendileri de o muhitin çocuğudurlar, alâkadâr olunsunlar, oraya da ellerini uzatsınlar.

REİS — Suâl cevaplanmıştır.

7. — *Ordu Mebusu Eşref Ayhan'ın, Ordu vilâyetine tahsis edilen kamyon hakkındaki sualine Ticaret Vekili Hayrettin Erkmen'in, şifahi cevabı (6/186)*

REİS — Suali okuyoruz.

24 . V . 1958

T. B. M. M. Yüksek Rejisiğine

Ordu vilâyetine tahsis edilen kamyonun, diğer hak sahiplerine tercih edilerek Ordu eski mebusu Bekir Baykal'a verilmesinin sebebi nedir? Bu tasarrufun tashihi düşünölmekte midir?

Sayın Ticaret Vekili tarafından sözlü olarak cevaplandırılmamasını saygı ile rica ederim.

Ordu Mebusu
Eşref Ayhan

REİS — Ticaret Vekili, buyurun.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, Ordu Mebusu Sayın Eşref Ayhan, Ordu vilâyetine tahsis edilen kamyonun diğer hak sahiplerine tercih edilerek Bekir Baykal'a verilmesinin sebebini ve bu tasarrufun tashihi düşünölmüş düşünölmendiğini sormaktadır.

Vilâyet tevzi işleri, bu baptaki 21 numaralı sirkülerin 5 nci maddesini tadil eden 25 sayılı sirküler hükümlerine göre mahallî tevzi komisyonlarınca takdir esasına dayanılarak yürütölmektedir.

Ordu vilâyetine tahsis olunan kamyonlardan birinin adı geçen Bekir Baykal'a tahsisinde, Vilâyet Tevzi Heyeti, Ziraat Vekâletinin işarına dayanarak Baykal Kolektif Şirketinin, vilâyetin Ulubey kazasında Hocaoğlu köyü civarında orman işletmesi bulunmasını ve bu işletme dolayısıyla vilâyetin mühim miktarda kereste ve mahrukât ihtiyacını karşıladığını nazarı itibara almış ve hakkı takdirini bu yolda istimal eylemiştir.

Ordu vilâyetince yapılan muamele mevzuata uygundur ve vâkı tasarrufun tashihi bahis mevzuu değildir.

REİS —Eşref Ayhan.

EŞREF AYHAN (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Ticaret Vekilinin beyanı şahsan ne beni, tahmin ederim ki, ne Yüksek Meclisi, ne

de âmme viedanımı tatmin etmemiştir. (Soldan, «bizi tatmin etti» sesleri)

Evvelâ bir noktaya temas etmek isterim. Bu kürsüden, muhtelif vesilelerle sual takrirleri müzakere edilmiş bulunmaktadır. Pek azında dahi olsa, mebus arkadaşlar tarafından Vekile Meclis huzurunda teşekkür edildiği halde, her nasılsa ve % 1 de olsa Seyin vekillerce mebusların getirdikleri sualler sırasında, teşekkür ederiz, kusur bizdeymiş, dendiği görülmemiştir. Anlaşıyor ki, bu makama geldikten sonra insanlar hata etmemektedirler!

Efendim, ithal edilen kamyonların tahsis ve tevzii hakkında Ticaret Vekâleti tarafından ilân edilmiş 21 numaralı bir sirküler mevcuttur. Bu 21 numaralı sirküler hükümlerine Ticaret Vekâleti katıyen riayet etmemiştir. Ordu 400 bini aşan bir nüfusa maliktir. Buraya iki tane kamyon tahsis edilmiştir. Hükümet 21 numaralı Sirküler hükümlerine göre müracaat edenleri tesbit etmiş ve bunların adedi 59 u bulmuştur. Bununla beraber vilâyet makamı bunları bir elemeye tâbi tutarak içlerinden 12 kişiyi alıkoymuştur. Ve bunları kuraya dâhil etmiştir. Buraya kadar yapılan tasarruf tamamen hukuki, tamamen idari tasarruf cümlesindedir. Fakat kamyonların birisi kuraya dâhil edilirken ve bu 12 vatandaş kendi kaderlerinin neticesine rıza gösterirlerken diğer taraftan kamyonların birisi bir şahsa imtiyaz olarak verilmiş bulunmaktadır. Bu arkadaş geçen devre Ordu mebuslarından Bekir Baykal'dır. Nüfuz kötüye kullanılmıştır. Bunu samimî olarak ifade ediyorum, bu hâdisede, bu sual takririni bana vermek için tazyik eden vatandaşların yarısındançoğu Demokrat Partiye mensuptur. Muhitlerinde bu mesele büyük bir infial uyandırmıştır. Nüfuzunu kullanarak vilâyete tesir ederek kuraya girmemiş ve kura harici olarak bir kamyon almıştır.

Muhterem arkadaşlar bir kamyon deyin geçmiyelim. Bir kamyonun tahsis bedeli 25 bin lira ise, serbest piyasadaki fiyatı yüz bin liranın üstündedir. Eğer Demokrat Parti iktidarı bir mebusu mebusluktan düştükten sonra da ömrünün sonuna kadar hayatını garanti altına alacaksa o başka mesele. Bu muamelede 59 kişi müracaat ediyor. Her müracaat sahibi bir kamyon için 400 - 500 lira arasında bir masraf yapıyor. Mü-

racaat edenlerin umumi yekûnunun, masrafı kamyonun tahsis bedelini tutmaktadır.

REİS — Eşref Bey, bir dakikanız kaldı.

EŞREF AYHAN (Devamla) — Sayın Ticaret Vekili âmme hizmetini tedvir ederken bu suretle objektif hukuk kaidelerine, prensiplerine riayet etmemiş bulunmaktadır. Kendi şahsi mamelekini kullanır gibi, babadan kalan çiftliğine tasarruf eder gibi hissî, keyfi, partizanca bir tasarruf...

REİS — Rica ederim, Eşref Bey sizi nezahat dairesinden konuşmaya davet ederim. (Soldan, gürültüler, yazmış yazmış sesleri)

EŞREF AYHAN (Ordu) — Elbette yazacağım, yazmadan buraya çıkanlar hata edebilirler. Bu size hürmetimin bir neticesidir.

REİS — Cümlelerinizi tamamlayın, efendim.

EŞREF AYHAN (Devamla) — Bu suretle bu tasarrufu iptal etmiyerek hak ve adaletin tecellisine yardım etmemiştir. Bu memlekette alınterinin günahı ve vebali büyüktür. Bunu Ticaret Vekili ömrü boyunca taşıyacaktır.

REİS — Ticaret Vekili.

TİCARET VEKİLİ HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Seçim biteli bir seneden fazla zaman geçti, sual sahibi arkadaşım hâlâ o hava içinde yaşıyor. Ben seçim sahası konuşmalarının havasıyla kendilerine mukabele etmiyeceğim. Alınterinden, vebalden, baba çiftliğinden dem vuruyor. Bu mevzulara hiç temas etmiyeceğim. Yalnız sual müessesesinin verdiği imkânlarla kendilerine cevap vereceğim.

Ben diyorum ki, tevzi işlerinin yürütülmesi hakkında Ticaret Vekâletince bir sirküler yapılmış ve tevzie tâbi mallar, bu sirküler gereğince vilâyetlerde kurulmuş teşkilât tarafından ihtiyaç sahiplerine intikal ettiriliyor. Suale mevzu olan tevzi işi bu sirküler hükümleri dairesinde yapılmıştır. Sirkülerin tatbikinde bir hata veya kanunsuzluk mevcudolsa, onu tashih elbette Ticaret Vekâletine düşerdi. Ama, böyle bir vaziyet yok. Vazifeli makam takdir hakkını kullanmış bu tasarrufta bulunmuş. Takdir hakkına müdahalenin caiz olmadığı herkesçe bilinen bir hukuk kaidesidir. Sirkülerde kur'a mecburiyeti yoktur. Olmayınca, sen niye kur'a usulünü tatbik etmedin diye sorulur mu?

Ordu vilâyetine hususi sektör ihtiyacı için vekâlet iki kamyon tahsis etmiş, vilâyet tevzi-ati yapmış. Ondan sonra sirküler gereğince valinin hatalı hareket ettiği iddia edilmiş, Vekâlet işi sirküler muvacehesinde tetkik etmiş ve muamelenin iptaline mahal olmadığına karar vermiş. Artık bunda alınteri, baba çiftliği falân kaldı mı?

Sonra, kamyon bu şahsa imtiyaz olarak verilmiş deniyor. Mucip sebeplerini arz ettim, onu tekrar arz edecek değilim. Demokrat Parti mebusluktan düşen bir arkadaşın hayatını teminat altına alıyormuş. Zannedirim ki, konuşurken ihtiyatı elden bırakmamak gerekir. Zira bir devre evvel mebusluğunu kaybetmiş ve eski mebus iken kamyon almış bir arkadaşı vardır. Acaba niçin şimdi yanbaşında oturduğu o arkadaşın kamyon verirken partizan değildik de, şimdi partizanız? Bunu bana izah ederler mi?

Arkadaşlar, böyle lüzumsuz hassasiyete ihtiyaç yok. «Partizan idare», «baba çiftliği», «alınteri», «vebal», arkasından hiç... Muamele biraz evvel de izah ettiğim gibi sirküler esaslarına uygundur ve iptali mucip bir cihet de yoktur.

REİS — Eşref Ayhan.

ESREF AYHAN (Ordu) — Efendim; Sayın Vekil Bey, yapılan muameleye bir hiç dedi, geçirdi. Eğer âme hizmetini deruhde edenler böyle muameleler karşısında bir hiç zihniyeti taşırlarsa, elbette memleketin şurasında burasında haksız tasarruflar birbirini takilbeder.

Şimdi 21 numaralı sirküler bunları üç gruba ayırmıştır, ve bunlar arasında bir rüçhan hakkı yoktur. Rüçhan hakkı varsa kamyonları yanan 2 vatandaşa rüçhan hakkı verilebilirdi. Bir gün Demokrat Partili sayın bir arkadaşımınla konuşurken kendisi; ben Ticaret Vekâletinde günlerce çalıştım, bu kamyonu, kamyonu yanan falân için aldım ve oraya gönderdim, halbuki bu ona verilmemiş ve Bekir Baykal'ın nüfuzu ile kendisine verilmiştir, dedi. Tekrar ediyorum, bunda hakikaten objektif ölçülere riayet edilmemiştir. Eğer, vilâyet taktır komisyonları taktirlerinde bir hata işlerlerse, bunun mercii neresi olur? Millî Korunma Kanunu salâhiyetleri tamamiyle Ticaret Vekâletine vermiştir. Eğer başka makamlara veriliyorsa, sadece âme hizmetlerini kolaylıkla yürütmek bakımındandır. Esasen 21 numaralı sirkülerin bir fıkrasında

der ki, «Yapılan muamele bir hafta zarfında Ticaret Vekâletine gönderilir.» Yani, vilâyet tevzi komisyonları ittihaz ettikleri kararları bir hafta zarfında Ticaret Vekâletine göndermeye mecburdurlar. Bunun ifade ettiği mâna, eğer yapılan tasarruflar haksızsa, usulsüzse hizmetin neticesine uygun değilse, onu iptal etmek içindir. İkinci bir husus, valiler, gerek 21 numaralı sirküler bakımından Ticaret Vekâletiyle her zaman münasebet kurmak mecburiyetindedirler. Diğer umumi hükümler bakımından da valiler tamamiyle Ticaret Vekâletinin kontrolü altındadır. Çünkü, vali doğrudan doğruya Ticaret Vekâletinin mümessili bulunmaktadır. Bu şartlar içerisinde sual takriri Ticaret Vekâletine vardığı zaman ve bir hafta zarfında da vilâyet tevzi komisyonları neticeyi bildirdiği zaman acaba Ticaret Vekili niçin harekete geçmemiştir? Bunun sebebi üzerinde durmak lâzımdır. Bu hareket Ordu'da Demokrat Partinin en aşağı % 10 zararına olmuştur. (Soldan, «memnun ols sesleri») Demokrat Partinin garip bir teclisi vardır. Başındakiler, ortadakiler ve sonundakiler boyuna Demokrat Partinin temellerini dinamitlemektedirler. (Soldan, «ayıp, ayıp» sesleri)

REİS — Eşref Bey, lütfen saded dâhilinde kalınız.

ESREF AYHAN (Devamla) — Efendim, bir vatandaşa haksız olarak yüz binlerce lira kazandırılırken ayıp olmaz da, burada bir mebus bir haksızlığı ifade ederse mi ayıp olur? Ben sadece bir hakikatin ifadesi için burada bulunuyorum. Yoksa kamyon alanla hiçbir şahsi alış verişim yoktur.

REİS — Eşref Bey, sözünüzü tamamlayınız. Vaktinizi dolduruyorsunuz.

ESREF AYHAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bir kamyon tahsisi belki bir kısım vatandaşlar için küçük bir şey olabilir. Ama kendi mesaisiyle çalışıp para kazanmak isteyen bir vatandaş için bu, küçük bir servet sayılabilir. Dolayısıyla bugün yapılan tasarrufların neticesinde bu memleketteki iktisadi rahatsızlıkların da hakiki sebepleri meydana çıkmış oluyor. Eğer tahsis ve tevzi fiyatlariyle normal piyasa arasında bu şekilde fiyat farkları olmasaydı vatandaşlar arasında böy-

le infiale sebebolan farklar gözetilmezdi.

Tekrar ediyorum, Ticaret Vekâleti gerek sirküler gereğince gerekse diğer hükümler mu-

vacehesinde vazifesini yapmamıştır ve sorumludur.

REİS — Sual cevaplandırılmıştır.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Tebliğat kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/105)*

REİS — Maddelerin müzakeresine devam ediyoruz. 49 neu maddedeyiz. Buyurun; Encümen.

MUVAKKAT EN. M. M. ADNAN SELEKLER (Antalya) — Efendim, geçen İnikatta Tebligat Kanununun 49 neu maddesi müzakere ediliyordu. 49 neu madde tapu idarelerince yapılacak tebligata taallük etmektedir. Hakikaten tapu idarelerince yapılan tebligat gayrimenkullere aidolduğu için her iki tarafa mensubolan arkadaşlarımız yerinde hassasiyet göstermişler, bâzı endişeler izhar etmişler ve bâzı izahatta bulunarak komisyonumuzu tenvir etmişlerdir.

Biz geçen İnikatta arkadaşlarımızın vermiş olduğu izahlardan mülhem olarak 49 neu maddenin, tarafımızdan hazırlanmış olan metnin noksan olduğuna kanaat getirdik ve verilmiş olan takrirleri de nazarı itibara almak suretiyle yeni bir metin hazırladık. Tahmin ediyorum ki, bu metin her iki tarafa mensubolan arkadaşların bütün endişelerini bertaraf edecektir. Yalnız geçen İnikatta bâzı arkadaşların serd ettikleri fikirler bizi endişeye düşürmüştür. 49 neu maddenin 2 nei fıkrasının derpiş ettiği, adresi belli olmıyanlara, tebligat meselesini; tayyetmek yoluna gidilirse tapuda yapılacak muamelâtta büyük müşkülâta uğranacağından, sureti katiyede adresi malûm olmıyan kimselere ne suritle tebligat yapılacağına dair bir fıkra ilâve etmek mecburiyetinde kaldık. Bunu söylemekten maksadım, geçen İnikatta 49 neu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının tamamen tayyedilmesine dair bir takrir verilmiş olmasıdır. Bu itibarla adresleri malûm olmıyanlara yapılacak tebligat meselesinde geçen İnikatta konuşan arkadaşların endişelerini de bertaraf etmek suretiyle umumî bir formül bulduk. Maddeyi bu şekilde huzurunuzda arz edeceğiz.

REİS — Efendim, encümen takrirlerle bir-

likte bu maddenin encümene verilmesini istemektedir. Bu maddenin takrirlerle birlikte encümene verilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Encümen, hazır olduğunu ve bu esaslar da-iresinde hazırladığı bir formülü Heyeti Celilenize derhal arz etmek istiyor. Bu yeni maddeyi okuyacağız.

Tapu dairelerine yapılacak tebligat

Madde 49. — Tapuda kayıtlı veya miras, istimlâk, cebri icra veya mahkeme ilâmı ile iktisapta bulunan hak sahipleri, adreslerini ve değiştirdikleri takdirde yenisini buldukları yerin tapu idaresine bildirmeye mecburdurlar. Davetiye veya tebliğ evrakı, bu suretle bilinen son adrese gönderilir.

Tapuda adresi bulunmıyan veya mevcut adresine tebligat yapılamıyan ve tebliğ memuru tarafından da yeni adresi tesbit edilemiyen hak sahibine bu kanun hükümlerine tevfikân ilân suretiyle tebligat yapılır. Ayrıca tapu idaresi tarafından ilânın bir nüshası gayrimenkulün bulunduğu köy veya mahalle muhtarına, orada mü-tadolan şekilde ilân edilmek üzere tevdi edilir. Bu suretle yapılan sonuncu ilân tarihinden itibaren 30 günün hitamında, hak sahibine tebligat yapılmış sayılır.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ADNAN SELEKLER (Antalya) — Efendim; 49 neu maddenin birinci fıkrasında, geçen inikatta Asım Eren arkadaşımızın ikazı üzerine şu değişikliği yaptık. Asım Eren arkadaşımız mademki, İstimlâk Kanununa, Medeni Kanuna mütenazır bir hüküm getirmişlerdir, bunda niçin mülkiyetin inikalinin sağlıyan istimlâklerden bahsedilmemiştir, dediler. Encümenimiz hakikaten istimlâk işinin unutulmuş olduğunu kabul ederek bu hususu yeni fıkraya aldı. Binaenaleyh mülkiyeti intikal ettiren, bir şahsı gayrimenkul sahibi yapan her türlü hukuki tasarruflar 49 neu maddenin birinci fıkrasında ifade edilmiş oluyor.

İkincisi; tapuda adresi belli olmıyan ve verdiği adresten ayrılmış, uzaklaşmış bulunan kim-

selere tebligatın ne suretle yapılacağı hakkında.

Geçen inikatta eski metin, bilhassa tebligatın tapu dairesine münasip görülecek bir mahalde ilândan sonra hazırlanmış olan ilânın bir de muhtara gönderilmesi suretiyle orada kendi usullerine göre ilân edilmesi ve ilândan sonra 30 günlük müddetin geçmesi halinde ilânın yapılmış olacağını ifade ediyordu. Şimdi ikinci fıkranın metni aynen şöyledir : «Tapuda adresi bulunmayan veya tebliğ memuru tarafından da adresleri tesbit edilemeyen hak sahiplerine gönderilecek tebliğ evrakının bir nüshası tebliği çıkaran tapu dairesinin münasip bir yerine bir ay müddetle tâlik edilir ve diğer nüshası da taallûk ettiği gayrimenkulün bulunduğu köy veya mahalle muhtarına, orada mütadolan şekilde ilân edilmek üzere tebliğ edilir.»

«Muhtara tebliğ tarihinden itibaren bir ayın bitiminde, hak sahibine tebligat yapılmış sayılır.»

Geçen inikatta konuşan hatip arkadaşlar buna işaret etmişlerdi. Hakikaten Tebligat Kanunu hükümleri hazırlanmazdan evvelki usul bu tarzda idi. Tebligat Kanununun umumi hükümlerinde de adresi malûm olmayan kimseye ilânen tebligat yapılacağı zikredilmektedir. Bu itibarla hem umumi hükümlerimizde hem de daha önce adresi malûm olmayan kimselere aynı tarzda ilân yapılacağı kabul edildiğine göre bu şekilde bir mutabakat temin edilmiştir.

Ayrıca tapu idaresi tarafından ilânın bir nüshası gayrimenkulün bulunduğu köy muhtarına gönderilecek, orada ilân edilecektir. Bu suretle Tebligat Kanununun 49 neu maddesinin eski şekline getirilmek istenen yenilik muhafaza edilmiş olmaktadır. Ve her iki usulü telif eden bir yola gidilmiştir. Bu suretle yapılacak ilânın üzerinden 30 gün geçtikten sonra hak sahibine tebligat yapılmış olur. Hem gazete ile ilân yapılmış, hem de ilânın bir nüshası muhtara gönderilmiş, muhtar kendi usulleriyle bunu bulunduğu köyde ilân edecek, ayrıca, Tebligat Kanununun 29 neu maddesinde aranan tebligat hükümlerine göre gazetede ilân edilen husus tapu dairesinin münasip bir yerinde yine bir ay tâlik edilecek, bütün bu ilân suretlerinden hangisi en geç yapılmışsa, bu en geç yapılan ilân tarihinden itibaren 30 gün müddetin bitiminde bu adresi meçhul olan gayrimenkul sahibine ilânen tebligat yapılmış olacaktır. Görülüyor ki,

komisyon, benden evvel konuşan arkadaşlarımızın maksatlarına hizmet etmek gayretini göstermiştir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Efendim, bir sual sorabilir miyim?

REİS — Buyurun.

SIRRI ATALAY (Kars) — İlân tebliğlerinde daima iki ay sonra olur.

ADNAN SELEKLER (Antalya) — 29 neu maddede 15 gündü, bunu otuz güne çıkarmış bulunuyoruz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Gayrimenkul.

ADNAN SELEKLER (Antalya) — Otuz, kırk beş, hattâ altmış gün az görülebilir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Tescilde ve sairede altmış gündür. Benzerliği temin etmek lâzımdır.

ADNAN SELEKLER (Antalya) — 15 günü 30 a çıkarmış bulunuyoruz.

REİS — Halim Ateşalp.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Muhterem arkadaşlar, bu 49 neu maddede; «Tapuda kayıtlı veya miras veya cebri iera veya mahkeme ilâmiyle iktisapta bulunan hak sahiplerinin adreslerini ve değişikliğini tapu dairesine bildirilir» diyor.

Bu, bir kelime ile ifade edilen maddenin tapu dairelerine ne kadar büyük külfet tahmil edeceğini hesabetmek lâzımdır. Bugün odacılarla idare edilen tapu dairelerinde eski yazıları bilmiyen lâalettayin adamların elinde memleketin işleri çıkmıyacak bir hale gelecek ve ağzına kadar bu adres tesbiti işleri ile dolmuş olacaktır. Bütün bunların yanında bir de adres defteri tanzim etmek ve bu defterde gayrimenkullerin durumunu tesbit etmek, dosya, sicil, cilt numaralarını kaydetmek, vatandaşların adreslerini kaydetmek gibi Tapu, Kadastro Umum Müdürlüğüne büyük bir külfet yüklemek olacaktır. Bu aynı zamanda en küçük kazada 300 - 1000 ve vilâyette 1000 - 2000 muameleye ve büyük vilâyetlerde 4 bin muameleye ulaşacağından, bunların adreslerini tesbit ve bu hususta kuyudatla irtibat temine çalışmak muazzam bir külfetten başka bir şey değildir. Bunun altından kalkacaklarına katiyen imkân görmüyorum. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, ya her kazaya bir adres tesbit memuru, her vilâyete iki

üç tane adres tesbit memuru, şeklinde memur istihdam edecek ve her kaza ve vilâyete her sene tonlarea defter göndermek suretiyle tapu dairelerini ağzına kadar kırtasi muamele ile dolduracaktır. Veya bu kanunu hiç tatbik edemiyecektir. Öyle bir kanun yapalım ki, hakikaten kolaylık sağlasın. Ve maksadı temin edilsin. Bunun için muhterem arkadaşlar, hatırıma gelen mesele şudur :

Tapu dairesi deyip geçiyoruz. İktisap yalnız tapu dairesinde olmuyor. Kadaastro da bu işin içine giriyor. Kadastronun da tebligat yapan memurları, mahkemesi vardır. Kadaastro memurlarının da bu kanun hükümlerine tâbi olması lâzımdır. Bu bakımdan tapu ve kadaastro dairesi memurlarının bu kanun hükümlerine tâbi olması lâzımdır. Bu bakımdan maddeye; «Tapu ve kadaastro dairesi memurlarının» fıkrasının ilâve edilmesi ve adres tutması gibi her gayrimenkul sahibi, gayrimenkulünün bulunduğu mahalle muhtar ve ihtiyar heyetine adres ve değişikliğini bildirmeye mecbur tutulmalıdır, şeklinde ihtiyar heyetine bağlanması, tapuyu bu külfetten kurtarmanın en doğru bir iş olduğu kanaatindeyim.

Bu hususta henüz bir önerge hazırlanmış değilim, komisyonun bu teklifi geri alarak ve üzerinde durarak bu ciheti de temin etmesini rica ediyorum.

REİS — Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar; muhterem encümen istimlâk unsurunu da dâhil etmiş olmasından dolayı, teşekkür ederim.

Burada son fıkrada «mûtat usullere göre» tâbiri geçmektedir. İlerde teâsire ihtiyaç olursa, hâkimlere yol göstermesi bakımından encümenin bu «mûtat usuller» in neler olabileceğini tavzih etmesini ve bunun zapta geçmesini rica ediyorum.

SEFİR ERONAT (Yozgad) — Bu 49 ncu madde bizi bir hayli meşgul etti ve bundan sonra gelecek maddeler mütalâa olunduğu zaman yine bu maddeye intikal edeceğimiz anlaşılacaktır.

Bu 49 ncu madde ne sebebe mebni ve niçin konmuştur? Bir adam Tapu Dairesine gelmiş, ecdadından kendisine kalan bir malın intikalini yaptırarak. Ne olacak? Birisi gelip diyecek ki,

bu mal benim acdadım falandan kalmıştır, namına intikal ettirin. Bunun diğer vârisleri de olacak, onlara da tebligat yapılacak. Diğer vârislerin adreslerini o adam bildirecek. Çünkü onlar tapuda kayıtlı değildir. Peki, adresini bildirdi, ne olacak sonra? Ayrı bir adres defteri mi bulunacak, yahut gayrimenkulün bulunduğu yere mi bir kayıt açılacak veya hususi bir fihristli defter mi tutulacaktır? Tatbikat hayatında bunu bilen ve anlıyan nâciz bir arkadaşınız olarak diyebilirim ki, bu maddeye pek lüzum yoktur. Bu madde daha başka türlü yazılıydı, bunu daha başka türlü getirselerd, buna daha başka türlü bir vasıf verselerd daha iyi olurdu. Tatbikatta böyle bir kaide yoktur. Niçin yazdıracaksınız? Bir defa tapu harcı verilecektir. Bu tapu haremın yatırılmasından, ilânın getirilmesinden ve ilân katiyet kesbetmeden bu iş olmaz. Tabii bunları takibedecek bir kimse olacaktır. Bu kendiliğinden olur mu hiç? Tapu muamelesini re'sen tapu memurunun yapması mecburiyeti yoktur. Şimdiye kadar nasıl oluyor da bugün bu zaruret karşısında kanunun getirilmesine sebeb oluyor? Encümen burasını açıklamıyor. Tatbikat hayatında bu nasıl tatbik edilecek, açıklanmıyor. Tatbikat hayatında belki bunun yeri ve tatbik edilecek sahası yoktur. Sonra bütün bunlardan döneceğiz. Ceza faslı üzerinde de çok durmak lâzımdır. Bence bu madde üzerinde encümen çok düşünsün ve bu maddeyi böyle getirmesin. Çünkü masrafı muciptir, hak sahibinin hakkının kaybını muciptir.

REİS — Halim Ateşalp.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Muhterem arkadaşlar, şimdi bir arkadaşımız, tapu dairesinde tebligat niçin yapılır anlıyamadım, dediler. Ben deniz 20 sene tapu memurluğu yaptım. Tapu dairesinde tebligat bir hak sahibinin şufa hakkını kullanmak isteyip istemediğinin işarı gayesiyle yapılır. Bir intifa hakkını mahkeme vareset ilâmında tâyin etmemiş ise tapu memurunun yapacağı ihbardan ibarettir. Anlamıyorum bu kadar az bir iş için tapu dairesine bunca külfetler yükleniyor ve tapu dairesi kırtasiyeye boğuluyor ve vatandaş işinin senelere sürüncemede kalmasına sebeb olacak bir yola gidiliyor?..

Binaenaleyh, komisyon lütfetsin bu maddeyi geri alsın. Tapu Kadaastro Umum Müdürlüğünün bu mevzuda salâhiyetli adamları ile görüş-

meler yapısın. Bunun iyi bir çaresini bulalım arkadaşlar.

REİS — Buyurun, Encümen.

MUVAKKAT EN. M. M. ADNAN SELEKLER (Antalya) — Efendim, ilk defa, Asım Eren arkadaşımızın, «mûtat usulden Encümen neyi kastediyor?» sualine cevap vereceğim, tatbikatta hâkimlere veya memurlara ışık tutsun diye.

Temenni ederim bizim köylerimiz de gazete çıkar hale gelsin, köylerde biliyorsunuz halen gazete çıkmadığına göre, tellâl veya köy odasında her hangi bir yere, mahalle talik suretiyle ilân yapılabilecektir. Mûtat sistem bu mahdut usulleri ihtiva etmektedir. Hatıra gelmeyen yeni icat bâzı usuller de olabilir. Bu itibarla (mûtat usuller) diye umumi bir tâbir kullanılmak suretiyle bu kanunun metnine ilâve edilmiştir. Encümenin düşündüğü de budur.

İkincisi, Halim Ateşalp arkadaşımız kendileri yirmi sene tapu dairesinde çalıştıkları, tapu memurluğu yapmış oldukları için, tahmin ediyorum ki, bu işin teferruatı hakkında bizden ziyade malûmat sahibidirler. Ama Nizamnamenin 120 nci maddesine işaret etmek suretiyle kendilerine cevap vereceğim :

Gayrimenkul sahiplerinin isimlerine dair bir sicil tutulması usulü Tebligat Kanununun 49 ncu maddesi ile ihdas edilmiş olmuyor. Daha önce bütün Vekâletlere mensup arkadaşların iştiraki ile arız ve amik (Tebligat Kanununun hazırlanmasında hangi ihtiyaçlara cevap vereceği) hususu düşünülmüştür. O zaman komisyon çalışmaları esnasında Tapu Kadastro Umum Müdürlüğüne mensup salâhiyetli memurların da iştiraki, bunların teklifi ile ve onların gördüğü lüzum ve ihtiyaçlara göre 49 ncu madde kaleme alınmıştır. 120 nci maddede, (Her mal sahibi ikametgâhını değiştirdiği takdirde tapu memuruna yeni adresini bildirmeye ve bütün mallarını sicilde göstermeye mecburdur.) denilmektedir. Binaenaleyh, gayrimenkul sahiplerinin adresleri ve bu adresler değiştiği zaman bunu bildirme mecburiyeti evvelece Tapu Sicilli Nizamnamesinde derpiş edilmiş ve bunu kayıt hususunu memurlara yüklemiştir. O itibarla, meslektaşlarına karşı muhabbetinin de ifadesi olarak kabul ettiğimiz gayretlerini haklı görmekte beraber, emin olsunlar memurlara yeni külfetler yüklenilmek istenmemektedir.

Sefer Beyefendinin sözlerine cevap vermek için Halim Ateşalp arkadaşımız hakikaten hangi hallerde gayrimenkul sahibine tebligat yapmak mecburiyetiyle karşılıklıya bulunduğu hususuna dair misaller verdiler. Benim elimde Tapu, Kadastro Umum Müdürlüğü tarafından tanzim edilmiş bir not vardır. Ancak bunun okunması uzun sürer. Bana itimat buyurularımı rica ederim, bu tebligatın icrası âme hizmetinin görülmesi bakımından zaruridir. Arkadaşlarımızın mütalâaları da nazara alınarak 49 ncu madde vaz' edilmiştir.

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Efendim; Mebus arkadaşlar benim konuşmalarımı dinleyip rey vereceklerdir. Halbuki salonda ekseriyet yoktur.

REİS — O hususu Riyaset düşünecektir. Sizin, madde hakkında bir sözünüz var mı?

HALİM ATEŞALP (Sivas) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Encümen Sözcüsü arkadaşınız güzel ifadeye bulundular. Ben ona bir şey demiyorum. Şu halde ifadelerinden anlaşıldığına göre Medeni Kanun hükümleri dairesinde teessüs eden tapu ve kadastro kütükleri üzerinde mal sahipleri sütununda adreslerinin yazılması lüzumundan bahsettiler. Gayet güzel. Memleketin her tarafında Medeni Kanunun hükümleri dairesinde kütük tahlili yapıldığı zaman mal sahiplerinin adresleri ve değişiklikleri yazılmak gerekir. Fakat memlekette bugün % 95 kadastro tahlili yapılmamıştır. 1280 tarihinde teessüs eden tapu kütükleri üzerinde işlenmektedir. Bu tapular da 1280 tarihli kütüklerin üzerinde ne şekilde işleyip nasıl adres tesbit edeceklerini bendeniz bir türlü anlamıyorum.

Şimdi evvelâ tapu memuru bir adres kütüğü tutacak, adresi, köyü kazasını yazacak, mahzendeki kütüğün yevmiyesini tarihini kaydedecek, üzerindeki değişiklikleri işaret edecek, Ayrıca bir de aile adresi, meselâ bir yerde bin kişi varsa onun ya soy adına veya köyüne göre bir adresi tanzim edecek fihrist yapacak bir defterde toplayacak. Benim anladığıma göre kadastro yapılmayan yerlerde kütük tanzimi icabeden yerlerde bu kanunun tatbikine ne imkân ne de lüzum vardır.

Bu bakımdan lütfetsinler, meseleyi bir de

bu cepheden müzakere ve mütalâa buyursunlar efendim.

REİS — Efendim, arkadaşlarımızın sabırsızlığının ve müzakere için mevcudun azaldığının da farkındayım. Fakat müzakere reyleme safhasına girdiği zaman Riyaset bunu nazarı itibara alacaktır.

Encümenin bir mâruzatı var mı efendim?

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MURRİRİ ADNAN SELEKLER (Antalya) — Yok, efendim.

REİS — O halde müsaade buyurursanız, maddenin reye vaz'ına geçmeden, vaktin de gecikmesi dolayısıyla, 22 . XII . 1958 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere, İnıkada niha-yet veriyorum.

Kapanma saati : 17,20

